

SELKOKIELISET KUVAKORTIT HOITOTYÖN APUVÄLINEENÄ

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Sairaanhoitaja AMK
Sosiaali- ja terveysala
Kevät 2019
Elina Toppila
Sanni Viljanen

Tiivistelmä

Tekijä(t) Toppila, Elina Viljanen, Sanni	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK Sivumäärä 23 sivua, 53 liitesivua	Valmistumisaika Kevät 2019
Työn nimi Selkokielliset kuvakortit hoitotyön apuvälineenä		
Tutkinto Sairaanhoidtaja AMK		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyössämme käsitelimme maahanmuuttajataustaisten potilaiden sekä ikäihmisten hoitotyön kommunikaatiohaasteita. Suomessa erilaisista puhe- ja kommunikaatiovaikeuksista kärsii arviolta noin 65 000 ihmistä, joista 30 000 tarvitsee erilaisia apuvälineitä kommunikaation tueksi. Selkokielen ja selkokuvan avulla monimutkaisesti asiat konkretisoituvat ymmärrettävään muotoon, jota pystytään hyödyntämään kommunikaation apuvälineenä. Toteutimme opinnäytetyömme kokoamalla valikoiman selkokiellisiä kuvakortteja ja tekemällä kyselyn niiden toimivuudesta hoitotyössä. Apuna kuvakorttivalikoiman laatimisessa käytimme Papunetin kuvapankkia. Opinnäytetyömme tarkoituksena oli parantaa korttien avulla hoitohenkilökunnan ja potilaiden välistä kommunikaatiota. Tavoitteenamme oli toteuttaa opinnäytetyö, jossa tuotamme kuvakorttivalikoiman hoitotyön tueksi.</p> <p>Opinnäytetyötä tehdessämme toimimme osana Sitä saat mitä jaat - hanketta. Yhteistyössä opinnäytetyömme tiimoilta toimivat Kuntoutussairaala Jalmari ja Palvelukeskus Onnelanpolku. Näiltä tahoilta saimme ideoita ja toiveita korttivalikoiman kokoamiseen. Palautetta korttien toimivuudesta saimme Arjessa Oy:n Hoitokoti Iltatähden hoitohenkilökunnalta. Laadimme Iltatähden henkilökunnalle kyselylomakkeen, jossa he antoivat palautetta asteikolla 1-5 (1= täysin eri mieltä, 5= täysin samaa mieltä). Heillä oli myös mahdollisuus antaa korttien toimivuudesta kirjallista palautetta ja kehitysideoita.</p> <p>Kuvakortteja käytetään hoitotyön apuvälineenä silloin kun potilas ei pysty sanallisesti ilmaisemaan itseänsä ja tarpeitansa. Ne toimivat kommunikaation tukena, ja helpottavat hoitajan, mutta myös potilaan arkea ja lisäävät osaltaan ymmärretyksi tuleamista. Toteutimme kuvakorttivalikoiman kuunnellen yhteistyössä toimivien tahojen toiveita ja tarpeita. Haasteena kuvakorttitoiveiden suhteen oli teemojen laajuus, joten jouduimme rajaamaan aiheita. Valitsimme kuvakorttien teemoiksi aiheita, jotka liittyvät hoitotyön päivittäisiin toimintoihin, kuten esimerkiksi hygienia, hoitotoimenpiteet, tunnetilat ja apuvälineet. Yhteensä aiheita on 15, ja korttivalikoimaan kuuluu 99 korttia.</p>		
Asiasanat Selkokieli, kuvakortit, kommunikaatiohaasteet, kommunikaatio, hoitotyö, maahanmuutto, ikäihmiset		

Abstract

Author(s) Toppila, Elina Viljanen, Sanni	Type of publication Bachelor's thesis in Nursing	Published Spring 2019
23 Pages, 53 Pages of appendices		
Title of publication Picture cards with plain language as an aid in nursing		
Name of Degree Degree Programme in Nursing		
Abstract <p>The subject of our thesis was the challenges in communication with immigrant and elderly patients in nursing. Approximately 65,000 people are suffering from a variety of speech and communication difficulties in Finland, of which 30,000 need different tools to support communication. With the help of a plain language and images, things become more concise in an understandable form that can be utilized as a communication tool. We executed our thesis by gathering a selection of cards with simplified language and images, and by making a survey of how they were functioning in nursing. When preparing the image cards, we used Papunet image bank as a resource. The aim of our thesis was to improve the communication between the nursing staff and the patients with the help of the cards. The goal was to carry out a thesis where we produce an image card selection to support nursing.</p> <p>When working on our thesis we were working as part of the "Sitä saat mitä jaat" project. The Rehabilitation Hospital Jalmari and Service Center Onnelanpolku were working in cooperation with us, and they gave us some ideas and wishes for gathering the card selection. We received feedback on the functionality of the cards from the staff of Arjessa Ltd.'s Nursing Home Iltatähti. We prepared a questionnaire for the staff of Iltatähti, in which they gave feedback on a scale of 1-5 (1 = strongly disagree, 5 = strongly agree). They also had the opportunity to provide written feedback and development ideas for the functionality of the cards.</p> <p>The image cards are used as a job aid in nursing when the patients are unable to verbally express themselves and their needs. The cards are supporting the communication and they make the daily life easier not only for the nurses but also for the patients and help with mutual understanding. We created the selection of the image cards listening to the wishes and needs of our partners we were cooperating with. We encountered some challenges regarding the large scope of the themes, so we had to limit the subjects. For the themes of the image cards we chose subjects related to the daily nursing functions, such as hygiene, medical interventions, emotions and aid tools. There were 15 subjects in total and the card selection included 99 cards.</p>		
Keywords Plain language, image cards, communication challenges, communication, nursing, immigration, elderly		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	SELKOViestintä HOITOTYÖSSÄ.....	3
2.1	Selkokielen periaatteita.....	3
2.2	Kuvakortit kommunikoinnin tukena	3
3	HOITOTYÖN KOMMUNIKAATIOHAASTEET	5
3.1	Ikäihmistien kommunikaatiovaikeudet.....	5
3.2	Maahanmuuttajataustaiset potilaat	6
3.3	Maahanmuuttajataustaisten työntekijöiden työelämän kommunikaatiohaasteet..	7
4	HANKKEEN TAUSTA.....	10
4.1	Sitä saat mitä jaat – hanke.....	10
4.2	Opinnäytetyön yhteistyötahot.....	11
5	OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TARKOITUS.....	12
6	OPINNÄYTETYÖN TOTETUTUS JA ARVIOINTI	13
6.1	Opinnäytetyöprosessin kulku	13
6.2	Kuvakorttivalikoiman työstäminen	13
6.3	Opinnäytetyön arviointi	14
7	OPINNÄYTETYÖN POHDINTA.....	17
7.1	Eettisyys ja luotettavuus	17
7.2	Opinnäytetyön prosessin pohdinta	17
7.3	Kehittämissuhteet	19
	LÄHTEET	20
	LIITTEET	24

1 JOHDANTO

Kuvakommunikoinnilla tarkoitetaan viestintää kahden henkilön välillä. Sen avulla voi viestiä, kun henkilön puhuminen tai kirjoittaminen ei muuten onnistu. Kuvakommunikointi tukee myös käsitteiden ymmärtämistä ja havainnollistaa toiminnan eri vaiheita. Kuvakommunikointia käytettäessä henkilö ilmaisee asiansa osoittamalla kuvaa esimerkiksi sormella, katseella tai sovitulla äänneellä. (Papunet 2015.)

Puhevaikeuksista kärsivällä ihmisellä tarkoitetaan kuulevaa henkilöä, joka ei pärjää arjen kommunikaatiotilanteissa puheen turvin. Hänellä on ongelmia joko puheen tuottamisessa tai ymmärtämisessä. Suomessa arviolta 65 000 ihmisellä on eri asteisia puhe- ja kommunikaatiovaikeuksia. Noin 30 000 heistä tarvitsee apuvälineitä, jotka korvaavat puhetta. Puhe- ja kommunikaatiovaikeus liittyy usein puhe- tai ääntöelimistön toimimattomuuteen tai vaikeuteen tuottaa ja ymmärtää kielellisiä ilmauksia. On tärkeää, että puhevaikeuksia omaavan henkilön kommunikointimahdollisuuksia edistetään, sillä mahdollisuus kommunikointiin on osa ihmisoikeuksia. Tällaisia edistämiskeinoja ovat muun muassa kuntoutus, tulkkauspalvelu, kommunikoinnin apuvälineet sekä kanssaihminen toiminta. (Papunet 2017a.)

Myös maahanmuuttajat kohtaavat arjessaan erilaisia kieli- ja kommunikointiongelmia. Niistä suurin osa liittyy puutteelliseen kielitaitoon ja suomen kielen oppimisen haasteisiin. Nämä ongelmat vaikuttavat henkilön itsensä ilmaisemiseen ja voivat ilmetä informaation vastaanottamisen ja antamisen hankaluutena. Monikulttuurisen terveydenhuollon periaatteisiin kuuluvat ihmisarvon kunnioitus ja oikeudenmukaisuus. Tämä tarkoittaa sitä, että hoitotyössä kommunikaatiovaikeuksia kohdatessa tulee olla hienotunteinen ja lähestyä potilasta kulttuurinäkökohtia kunnioittavasti. Yksilöllisyyden huomioinen lisää hoitotyötyväisyyttä myös monikulttuurisessa hoitotyössä. (MOTY 2011.)

Tilastokeskuksen mukaan yli 65-vuotiaiden suhteellinen osuus Suomen väkiluvusta tulee kasvamaan tulevina vuosikymmeninä huomattavasti, samaan aikaan kun syntyneiden määrä jatkaa laskuaan. Ennusteiden mukaan nettomaahanmuutto ylläpitäisi kuitenkin väkiluvun kasvua vuoteen 2035 saakka. (Tilastokeskus 2018.) Opinnäytetyömme koskettaa tätä ajankohtaista aihetta, sillä ikääntyneiden väestöluokkien ja maahanmuuton kasvun seurauksena myös erilaisten kommunikaatiokeinojen käyttö tulee kasvamaan tulevaisuudessa. Opinnäytetyömme yksi tarkoituksista on parantaa hoitohenkilökunnan sekä potilaiden välistä kommunikaatiota. Maahanmuuton lisääntymisen seurauksena myös maahan-

muuttajataustaisten työntekijöiden määrä tulee kasvamaan. Opinnäytetyötöymme tarkoituksena on helpottaa kommunikaatiota maahanmuuttajataustaisten työntekijöiden sekä opiskelijoiden perehdytyksessä. Tarkoituksena on tukea kuvakorttien avulla hoitotyössä kommunikointia ja näin ollen parantamaan hoitotyytyväisyyttä sekä helpottamaan työskentelyä ja lisäämään täten työhyvinvointia. Opinnäytetyömme tavoitteenamme oli koota kuvakortit hoitotyön tueksi. Kortit suunniteltiin maahanmuuttajataustaisille potilaille sekä muille kommunikaatio-ongelmista kärsiville.

2 SELKOViestintä HOITOTYÖSSÄ

2.1 Selkokielen periaatteita

Selkokieli on suomen kielen yksi muoto, jossa teksti on muutettu sisällöltään, sanastoltaan ja rakenteeltaan yleiskieltä yksinkertaisempaan ja luettavampaan muotoon. Selkokieltä on kehitetty Suomessa 1980-luvulta saakka. Mallia haettiin Ruotsista, ja selkokieli oli alun perin tarkoitettu kehitysvammaisten ihmisten avuksi. (Selkokeskus 2015a.) Myöhemmin on alettu tuottamaan selkokielistä materiaalia myös muille ryhmille, jotka tarvitsevat tukea puheen tai tekstin ymmärtämiseen, lukemiseen, puhumiseen tai näihin kaikkiin yhdessä (Kartio 2010, 8). Selkokielen käyttäjä ryhmät ovat jaoteltu erilaisten tarpeiden mukaan neljään kategoriaan: lapsuus ja sikiöajan kehityshäiriöt sekä perimän vaikutus, sairauden tai ikääntymisen syyt, ympäristön vaikutus ja näiden syiden yhteisvaikutukset. (Virtanen 2002, 13.) Selkokielistä ohjeita on tehty muun muassa kehitysvammaisille, muistisairaille, ikääntyneille, ihmisille, joilla on kielellisiä vaikeuksia, afasiaan sairastuneille, autismia sairastaville henkilöille sekä suomen kieltä opiskeleville maahanmuuttajille. (Kartio 2010, 8.)

Selkokieltä kirjoittaessa on hyvä kiinnittää huomiota tekstin rakenteeseen, sillä suomen kielen taivutusmuodot ovat laajat ja välillä vaikea ymmärtää. Kirjoittamisessa kannattaa kiinnittää huomiota sanojen taivutusmuotoihin, lausekkeiden, lauseiden ja virkkeiden rakenteisiin sekä tekstin pituuteen. (Selkokeskus 2015b.) Selkokieltä kirjoittaessa tulee huomioida kohderyhmä, jolle tekstiä tuotetaan sillä erilaisten ryhmien selkokielen tarve voi vaihdella runsaasti. Selkokielessä on erilaisia vaikeustasoja, joiden avulla voidaan tuottaa kohde ryhmälle sopivaa selkotekstiä. (Leskelä 2019, 97.) Selkokieli on jaoteltu kolmeen vaikeustasoon, sillä kieli voi vaihdella vaikeasta ja käsitteellisestä aina helppoon ja ilmeiseen. Helppossa selkokielessä kieli on mahdollisimman yksinkertaista sekä pelkistettyä ja apuna voivat toimia esimerkiksi kuvat. Selkokielen yleistasona on perusselkokieli, jossa lukijakunnan ongelmat liittyvät lukemiseen ja luetun ymmärtämiseen. Vaativan selkokielen tasolla lukijakunnan vaikeudet lukemisen ja ymmärtämisen suhteen ovat melko lieviä. (Leskelä 2019, 160.) Kulkki-Nieminen (2010, 31-31) väitöskirjassaan kertoo, kuinka selkokieltä kirjoittajan tulee muodostaa kielimuodoltaan yleiskieltä yksinkertaisempi ja ymmärrettävämpi muoto, joka sopii monille erilaisille käyttäjille. Tekstissä otetaan huomioon tekstin lukija, ja täten kirjoittaja pystyy tukemaan selkokielisillä valinnoillaan lukijan ymmärtämistä.

2.2 Kuvakortit kommunikoinnin tukena

Silloin kun viestintä ei onnistu kunnolla puhuen tai kirjoittaen, apuna voidaan käyttää erilaisia kuvasymboleita. Tällaisen kuvakommunikoinnin edellytyksenä on se, että henkilö ymmärtää kuvan tarkoituksen ja missä yhteydessä sitä voidaan käyttää. (Papunet 2017b.)

Kuvia käytetään muun muassa eri asioiden nimeämisissä sekä tahtomisen ja toiminnan viesteinä. Kuvien tärkein tehtävä on auttaa päivittäisessä kommunikoinnissa ja arjessa. (Niemi, Nietosvuori & Virikko 2006, 338 - 339.) Kuvat voivat toimia kognitiivisena tukena, asioiden jäsentämisen apuna, muistin tukena, kerronnan tukena, kirjoitetun kielen korvaajana sekä keskustelu apuna (Heister Trygg 2010, 57-58).

Kun kuvaa käyttää kommunikoinnin apuvälineenä on kuitenkin tärkeää miettiä kuvan koko, tyyppi ja väri (Niemi ym. 2006, 338 - 339). Kuvan mittasuhteiden olisi hyvä olla totuudenmukaiset (Rajala 1990, 23-26). Selkoviestinnässä kuvan ja tekstin tulee olla yhteneväisiä keskenään. Monimutkaisia symbolikuvia tulisi käyttää harkitusti ja turhia yksityiskohtia kuvissa välttää, jotta kuvasta tulisi mahdollisimman selkeä. (Selkokeskus 2016.) Kuvien tavoite on yksinkertaisesti tukea tekstin ja kuvan kokonaisuutta (Rajala 1990, 23-26).

Selkokuvien valmiista kuvamateriaalista pisimpään 1970-luvulta 1990-luvulle saakka käytössä ovat olleet piktogrammit. Kuvastoon kuuluu 900 mustavalkoista, helposti ymmärrettävää symbolia. Suurin osa piktogrammeista ovat kuvanomaisia ja pieni osa käsitteellisiä symboleja. Piktogrammeja käytetään tilannekuvina, esimerkiksi ympäristön tai esineen nimeämisessä. Selkeytensä vuoksi ne sopivat erinomaisesti puhevammaisten henkilöiden käyttöön. (Niemi ym. 2006, 340.) Värilliset PCS-kuvat puolestaan ovat yksinkertaisia piirroskuvia, jotka sisältyvät Boardmarker-työkaluohjelmaan (Papunet 2017c). Näiden lisäksi käytetään myös bliss-symboleita eli bliss-kieltä, jotka eivät ole varsinaisia kuvia vaan graafisia merkkejä (Niemi ym. 2006, 340).

Virtanen (2015, 37) tuo artikkelissaan ilmi, että näköaisti on vahvin aistimme. Aivoihin tulee tietoa näköaistimme avulla sata kertaa nopeammin kuin kuuloaistilla. Uuden tiedon aistiminen tapahtuu nopeammin visuaalisesti sekä kuvat muistetaan paremmin kuin pelkkä teksti. Heister Trygg (2010, 27) kertoo, kuinka graafinen kommunikointi perustuu visuaaliseen näkemiseen ja apuna kommunikoinnissa käytetään valokuvia, piirrettyjä kuvia sekä piktogrammeja. Niemi ym. (2006, 336) kertoo, että ymmärtämisen tukena kuviin voi lisätä tekstiä, jolloin tämä tukee luku- ja kirjoitustaidon kehittymistä. Virtanen (2002, 31) toteaa, kuinka kuvalla on keskeinen osa selkokirjallisuudessa, ja kuinka monimutkaiset asiat konkretisoituvat parhaiten, kun kuva on tekstin tukena.

3 HOITOTYÖN KOMMUNIKAATIOHAASTEET

3.1 Ikäihmisten kommunikaatiovaikeudet

Muiden ihmisten kanssa kommunikoiminen ja ymmärretyksi tuleminen on yksi elämän tärkeimmistä asioista. Ihminen ilmaisee ajatuksiaan puhumalla, mutta niistä viestivät myös erilaiset kasvojen ilmeet, eleet ja toiminta. Vuorovaikutus on aina kahden ihmisen välistä, mutta se vaikeutuu, jos toinen osapuoli ei pysty ilmaisemaan itseään tai ymmärtämään kommunikaatiota kunnolla. Tällaisessa tapauksessa keskustelun toinen osapuoli joutuu ottamaan kommunikaatiosta suuremman vastuun. Ihmisen ikääntyessä kommunikointi voi heikentyä, mutta halu ymmärretyksi tulemiseen säilyy yleensä koko ihmisen elämän ajan. Jo pelkästään näkö- ja kuulo-ongelmat voivat heikentää vuorovaikutusta huomattavasti. (Burakoff & Haapala 2013.) Kommunikaatiota saattavat häiritä myös erilaiset puheentuottamisen vaikeudet, ne liittyvät yleensä aivojen ja keskushermoston toimintaa heikentäviin sairauksiin ja vammoihin (Papunet 2017a).

Ikääntyneen ihmisen puhekyvyn menetyksen tai kielellisten vaikeuksien takana on yleensä aivokudosta ja keskushermostoa tuhoava sairaus tai vamma. Lieviin kommunikaatiovaikeuksiin liittyy sanojen löytämisen ja puheen muodostamisen vaikeutta. Vakavassa puhevammassa henkilö voi menettää puhekyvyn kokonaan tai hänellä voi olla kielen tuottamisen ja ymmärtämisen vaikeuksia. Siihen, millaisia henkilön kommunikaatiovaikeudet ovat, vaikuttaa vaurion sijainti ja laajuus. (Papunet 2017d.) Erilaisia puhevammassuuden syitä, ovat muun muassa kehitys-, aivo tai cp-vamma, neurologiset sairaudet, kielikehityksen erityisvaikeus tai aivoverenkierron häiriöt (Vehmanen & Haveri 2017).

Afasia on kielellinen häiriö, joka on seurausta aivojen kokemasta vauriosta. Aivoinfarkti ja aivoverenvuoto ovat afasiaa yleisimmin aiheuttavat syyt. Afasia aiheuttaa häiriötä puheen ymmärtämisessä, tuottamisessa ja kirjoittamisessa. Sitä esiintyy eri asteisena eli lievänä, keskivaikeana tai vaikeana. Vaikeusasteesta riippuu, kuinka paljon afasia vaikeuttaa henkilön arjessa pärjäämistä ja elämän hallintaa. (Aivoliitto 2017.) Afasiassa puhe voi olla sujuvaa, mutta sanojen löytäminen tuottaa vaikeuksia. Toisaalta jonkun kohdalla puhuminen voi olla hyvin työlästä, mutta puheen ymmärtäminen on säilynyt. Joissain tapauksissa henkilö voi puhua paljon, mutta sanat eivät ole loogisia vaan outoja ja vääristyneitä. Afasiasta puhuttaessa on muistettava, että kielellisistä ongelmista huolimatta henkilön älykkyyden ja ajattelukyky voivat olla täysin normaalit. (Atula 2015.) Erilaiset keskushermostoon vaikuttavat sairaudet kuten ALS, MS-tauti ja Parkinson aiheuttavat tahdonalaisten lihasten heikentymistä, ja näin ollen puheen- ja äänentuotto voivat heikentyä (Papunet 2017a).

Esimerkiksi neljänneksellä ALS:iin sairastuneista oireet alkavat nielun alueelta, jolloin oireena ovat puheen epäselvyys ja nielemisvaikeudet (Laaksovirta 2012). Myös MS-taudissa esiintyy ajatustoimintojen tavallista herkempää väsymistä ja sanantapailu voi olla taudin ensioireita (Neuroliitto 2017).

Muistisairauksissa, kuten Alzheimerin taudissa, ihmisen puhe- ja ymmärrys kyky katoavat hiljalleen. Muistisairaus on etenevä, ja sen lievässä vaiheessa henkilö puhuu vielä sujuvasti, mutta keskustelu voi olla hitaampaa ja oikeiden sanojen löytäminen vaikeutuu. Kielelliset vaikeudet kuitenkin lisääntyvät ja puhuminen vähenee. Sairauden loppuvaiheessa sanallinen kommunikointi on hiipunut kokonaan pois. Muistisairaahan ihmisen ilmaisu ei kuitenkaan lopu, vaan hänellä on erilaisia keinoja viestiä ympäristölleen. (Papunet 2017d.) Kommunikaatiovaikeuksien lisäksi muistisairaus vaikuttaa tunteiden ilmaisun avoimuuteen ja aiheuttaa sairastuneessa levottomuutta (Muistiliitto 2017).

3.2 Maahanmuuttajataustaiset potilaat

Maahanmuuttaja tarkoittaa Suomeen muuttanutta henkilöä, kuten paluumuuttajaa, pakolaista, turvapaikanhakijaa tai siirtolaista (Keituri 2004). Maahanmuuttaja määritelmä on yksinkertaisuudessaan Suomeen muuttanut ulkomaalainen kansalainen. Maahanmuuttajan tarkoitus on asua maassa pidempään. (Väestöliitto 2017.) Esimerkiksi siirtolaisuus tarkoittaa sitä, että ihmiset siirtyvät valtioiden rajojen yli tarkoituksena jäädä asumaan kohde-maahan (Maahanmuutto 2017). Maahanmuuttaja voi myös olla henkilö, joka on syntynyt Suomessa, mutta hänen vanhempansa tai toinen vanhemmista on muuttanut Suomeen (Väestöliitto 2017). Ikärakenne maahanmuuttajissa on poikkeava, sillä suurin osa on työikäisiä ikävälillä 25-44 vuotiaita, kun taas vähiten eläkeikäisiä yli 65-vuotiaita (Kotouttamisen osaamiskeskus 2019).

Suomessa arviolta 2% eli noin 100 000 ihmistä puhuu äidinkielenään jotain muuta kieltä kuin Suomen kahta kansalliskieltä Suomea ja Ruotsia (Latomaa 2017, 62). Suurimmat kielet Suomessa ovat Suomi, Ruotsi ja Saame. Suurimmat kieliryhmät näiden kolmen kärjen jälkeen ovat Venäjä, Viro, Arabia ja Somali. (Tilastokeskus 2017.) Päijät-Hämeen ja Kanta-Hämeen alueella asuu noin 4,6% Suomen vieraskielisistä ihmisistä. Isoimpina kielinä alueilla ovat venäjä, viro, arabia, kurdi, thai ja englantia. Vieraskielisten määrät vaihtelevat suuresti eri kunnissa Päijät-Hämeessä Lahdesta Kanta-Hämeen Hämeenlinnaan. (Kotouttamisen osaamiskeskus 2019.) Vuoden 2017 tilastojen mukaan Hämeessä asui 11 900 ulkomaan kansalaista. Ulkomaan kansalaisista 61% oli EU-maiden kansalaisia. Eniten vieraskielisiä ihmisiä asui Lahdessa, jossa 6,6% asukkaista on vieraskielisiä. (Kotouttamisen osaamiskeskus 2019.)

Markku Silvennoinen Vuorovaikutuksen avaimet - kirjassaan kertoo, kuinka viestintä mahdollistaa vuorovaikutuksen muiden kanssa, ja viestinnän avulla mahdollistetaan käytännön asioiden sujuminen (Silvennoinen 2004, 20). Puhumisenviestintätaidot ovat elämänhallinnan kannalta tärkeimpiä taitoja. Kommunikoinnilla välitetään toisille tietoa, ajatuksia, tunteita ja asenteita. (Niemi, Nietosvuori & Virikko 2006, 1.) Kommunikatio ja vuorovaikutuksen onnistuminen on olennaisessa osassa maahanmuuttajan Suomeen kotoutumisen onnistumisessa. Jos henkilöllä ei ole riittävää kielitaitoa, hän voi tuntea itsensä syrjäytyneeksi ja yksinäiseksi. Kielitaidon lisääntyessä maahanmuuttajan elämänlaatu usein myös paranee. Maahanmuuttajien terveydenhoidossa avainasioina ovat ihmisarvon kunnioittaminen ja itsemääräämisoikeus. (Keituri 2004.) Yhteisen kielen puuttumattomuuden vuoksi tulkin käyttö on oivallinen vaihtoehto, mutta tulkkeja ei ole aina saatavilla. Kommunikatior tueksi ja avuksi voi käyttää selkokieltä sekä kuvitettuja selkokielisiä oppaita. (Alitolppa-Niitamo, Fågel & Säävälä 2013, 39-41.)

Yhdysvalloissa on tehty pilottitutkimus, jossa normaalin tulkin sijasta käytettiin mobiilisovellusta. Kokeilu oli pääasiassa maahanmuuttajille ja muille vähäosaisille ihmisille, joille englannin kielellä kommunikointi oli vaikeaa tai heikkoa. Tutkimuksen tarkoituksena oli tarjota turvallista viestintää hoitohenkilökunnan ja potilaan välille. Tutkimusten mukaan kielimuurit voivat johtaa virheellisen viestinnän vuoksi vaaratilanteisiin muun muassa hätätilanteissa tai potilas ei saa riittävää kipulääkettä tai apua. Aina ei ole mahdollista tulkin tai lähiomaisen läsnäoloon, joten pilotti kokeilussa otettiin käyttöön puhelintulkin mobiilisovellus. Puhelimilla pystyttiin soittamaan videopuheluita tai oli mahdollista käyttää valmiita teksti fraaseja keskustelun tueksi. Tutkimustuloksissa huomattiin, että uudemman teknologian ja uuden mobiilisovelluksen avulla saatiin potentiaalista parantavuutta hoitohenkilökunnan sekä potilaan viestintään. (Narang, Park, Norrmén-Smirth, Lange, Ocampo, Gany & Diamond 2019, 1-6.)

3.3 Maahanmuuttajataustaisten työntekijöiden työelämän kommunikaatiohaasteet

Suomessa ulkomaalaisten lääkäreiden ja hoitajien määrä on kasvanut vuosien 2000-2007 välillä 60 prosenttia. Suomessa terveydenhuollossa työskenteleviä ulkomaalaistaustaisia lääkäreitä on 6,8 prosenttia ja sairaanhoitajia 2,2 prosenttia. Suomen hallitus kaudella 2003-2007 teki muutoksia maahanmuuttopolitiittiseen ohjelmaan, jonka tarkoituksena oli edistää monikulttuurisuutta ja syrjimättömyyttä työpaikoilla sekä ulkomaalaisten työelämään ja yhteiskunnassa selviytymisen tukemista. Tarkoituksena oli reagoida riittävän

ajoissa Suomessa kasvavaan ongelmaan ikääntyvien määrän kasvusta ja työvoiman riittämättömyydestä muun muassa hoitoalalla. (Aalto, Elovaino, Heponiemi, Hietapakka, Kuusisto & Lämsä 2013, 21-22.)

Työterveyslaitoksen tekemässä Moni osaa! -tutkimushankkeessa tavoitteena oli tukea ja edistää suomalaisissa työpaikoissa monikulttuurisuutta ja avustaa maahanmuuttajataustaisten työntekijöiden työelämän osaamista ja kehittämistä. Hankkeen avulla saatiin ajankohtaista ja hyödynnettävää informaatiota, sillä Suomessa on nykypäivänä paljon monikulttuurisia työyhteisöjä ja maahanmuuttajia työntekijöinä. Tutkimuksessa selvitettiin ongelmakohtia, joita monikulttuurisessa työyhteisössä kohdataan. Ongelmat koskivat usein kielitaitoa, minkä vuoksi moni maahanmuuttaja koki, ettei saa omalle ammattitaidolleen vastaavaa työtä. Työtehtävissä etenemisen esteenä oli heikko suomen kielen taito, jonka vuoksi työtehtävien ohjeiden ymmärtäminen ei ollut riittävää. Tutkimuksessa tuotiin esille, kuinka työpaikan ohjeistukset on vaikea ymmärtää, jos kielen opiskelu on kesken. Työpaikan kuuluu olla turvallinen ja ohjeistusten olla kaikille ymmärrettävää kielitaidosta riippumatta. Monikulttuurisessa työpaikassa ymmärtämisen apuna voidaan käyttää kuvia ja selkokieltä. (Toivanen, Väänänen, Kurki, Bergbom & Airila 2018, 3-7.)

Jutta Hartikainen tutki väitöskirjassaan maahanmuuttajahoitajien perehdyttämistä vanhushoitotyössä. Tutkimuksen tarkoituksena oli kehittää ja kuvata perehdytysohjelmia maahanmuuttajahoitajille sekä arvioida sen toimivuutta työelämässä. (Hartikainen 2016, 8.) Hartikaisen tutkimuksessa selvitettiin, kuinka maahanmuuttajahoitaja pääsee sisään suomalaiseen hoitotyönkulttuuriin ja kuinka perehdyttämisen tärkeys korostuu maahanmuuttajahoitajien hoitotyössä eri kielen ja kulttuurin vuoksi. Tutkimuksessa tärkeimpinä asioina hoitotyöhön sopeutumisessa pidettiin organisaation kulttuurin, normien, arvojen ja perusolettamusten sekä uskomusten ymmärtäminen, joita työyhteisöön liittyy. Myös työpaikkakulttuurin monitahoisuuden ymmärtäminen ja akkulturaatio ovat tärkeässä asemassa. Akkulturaatiossa oli tärkeää, että maahanmuuttajahoitaja pystyy toimimaan uudessa maassa ryhmässä sekä yksilönä, työskentelemään työelämässä sekä elämään yhteisön normien mukaisesti. Maahanmuuttajahoitajan akkulturaation myötä hänen pitäisi pystyä omaksumaan uuden maan kieli, arvot, lait, tavat sekä kulttuuriset erityispiirteet. Ongelmana uuteen kulttuuriin tutustumisessa ovat muun muassa kielelliset vaikeudet sekä rasismi. (Hartikainen 2016, 42-44.)

Hartikaisen tutkimuksen tuloksista selvisi, kuinka perehdyttämistä korostava toimintamalli oli ratkaiseva tekijä. Kun maahanmuuttajahoitaja sai perehdytystä koko hoitotyön ajan, mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, hän sopeutui suomalaiseen hoitotyöhön parhai-

ten. Perehdytyksen ansiosta tehokkuus ja potilasturvallisuus paranivat hoitotyössä. Perehdytyksen ansiosta myös maahanmuuttajahoitajien ymmärrys ja tietopohja kulttuurista, hoitamisesta ja organisaatiosta lisääntyi, tämä lisäsi hoitajien itsevarmuutta. Hoitajien positiivinen pärjääminen työyhteisössä vähensi muiden työntekijöiden työnkuormittavuutta ja myös vaikutti suvaitsevuuteen. Tuloksista selvisi, että on tärkeää huomioida henkilökunnan koulutuksen tarve perehdytykseen sekä vertailu tukiryhmien muodostaminen. (Hartikainen 2016, 8.)

On ensiarvoisen tärkeää perehdyttää ulkomailta Suomeen töihin tuleva työntekijä työhön sekä työyhteisöön. Uudelle työntekijälle kuuluu perehdyttämisessä kertoa työhön liittyvistä säännöistä, työn sisällöstä ja siitä, minkälaisia kirjoitettuja ja kirjoittamattomia sääntöjä työpaikalla on. Ulkomaalaistaustaisten perehdytykseen kuluu yleensä 1,5- kertainen aika suomalaisen työntekijään verrattuna. Perehdytyksessä voidaan käyttää apuna tulkkia tai työyhteisössä saman kielen omaavaa työntekijää. Jos tulkin käyttö ei ole mahdollista, kuuluu työsuojelu- ja työturvallisuusohjeet antaa työntekijälle luettavaksi omalla kielellään tai sellaisella kielellä mitä ymmärtää parhaiten. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2017, 46-47.) Työpaikalla dokumentit, ohjeet, säännöt sekä viestintä olisi hyvä tuottaa selkokielellä, jotta maahanmuuttaja saa tarvitsemansa kielellisen tuen työelämässä (Leskelä 2019, 61). Työturvallisuuslaki määrittelee, kuinka työnantajan kuuluu antaa työntekijälleen riittävät ja kunnolliset tiedot työpaikalla olevista haitta- ja vaaratekijöistä sekä varmistaa työntekijän ammatillinen osaaminen ja työkokemus. Työnantajan vastuulla on muun muassa työntekijän perehdyttäminen työhön, työolosuhteisiin, työhön liittyviin työmenetelmiin, välineisiin sekä turvalliseen työskentelyyn. (Työturvallisuuslaki 14§, 23.8.2002/738.)

4 HANKKEEN TAUSTA

4.1 Sitä saat mitä jaat -hanke

Sitä saat mitä jaat – hanketta toteutetaan Lahden kaupungin sosiaali- ja terveysalan työyksiköissä. Hanke perustuu Yhteisen jakamisen toimintamallin työhyvinvoinnin ja tuottavuuden rakentamisessa. Mukana hankkeessa ovat Salpausselän kuntoutussairaalan Jalmarin osastot J21 ja J22, Onnelanpolun tehostetun palveluasumisen yksiköt, Paavolan alueen kotihoito, osa äitiys- ja lastenneuvoloiden ja koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon työntekijöistä sekä suunterveydestä Launeen hammashoitola, Lahden kaupunginsairaalan hammashoitola ja Kivimaan hammashoitolan henkilöstö. (Lappalainen, Hämäläinen, Oikarinen & Martikainen 2016.)

Hanke pyrkii auttamaan sosiaali- ja terveysalan työntekijöitä alan jatkuvan muutoksen tuomissa haasteissa. Tavoitteena on työhyvinvoinnin parantaminen ja työssä jaksamisen tukeminen. Lisäksi tavoitteena on tukea työskentelyä niin, että työn merkityksellisyys säilyisi työyksiköissä. (Lappalainen ym. 2016.) Hanketyöskentely toteutetaan yhteisen jakamisen työpajoissa, joissa teemoina ovat esimerkiksi monikulttuurisuus, hiljaisen tiedon siirtyminen ja työn merkityksellisyys. Työpajoissa on harjoiteltu muun muassa erilaisia työssä jaksamisen ylläpitämisen taitoja. Yhtenä hankkeen tuotoksena työpajoissa on tehty Yhteisen jakamisen keskustelukortit. Niitä voidaan käyttää uudenlaisen keskustelu- ja palvelikulttuurin rakentamisen välineenä. (Lappalainen ym. 2016.)

Työyksiköissä on tehty kartoitusta työntekijöiden monikulttuurisuusvalmiuksista haastatteluiden ja kyselyiden avulla. Näiden pohjalta selvisi, että työyhteisöissä on tarvetta lisätä tietoa eri kulttuureista. Työyksiköissä on pidetty tietoisuuksia eri kulttuureista kevään ja syksyn 2016 aikana Lahden ammattikorkeakoulun opiskelijoiden toimesta. Sen lisäksi työyhteisöjen henkilökunta on saanut selkokielen koulutusta. Osana hanketta työyhteisössä on myös käynnistetty monikulttuurisuusperiaatteiden muodostamisen prosessi. Sen avulla työntekijöille pyritään antamaan valmiuksia kohdata eri kulttuurista tuleva asiakas tai työntekijä. (Lappalainen ym. 2016.)

Hanke sai alkunsa syyskuussa 2015 ja se päättyi vuoden 2017 lopussa. Rahoituksesta vastaa Euroopan sosiaalirahasto ja hanketta hallinnoi Lappeenrannan teknillinen yliopisto (LUT) Lahden yksikkö. Lahden ammattikorkeakoulun (LAMK) Sosiaali- ja terveysala on hankkeessa mukana monikulttuurisuusvalmiuden osalta. (Lappalainen ym. 2016.)

4.2 Opinnäytetyön yhteistyötahot

Yhteistyössä opinnäytetyössämme toimii Jalkarannan kuntoutussairaalan osasto 21. Jalkarannan kuntoutussairaala on erikoistunut akuuttigeriatrian eri palveluihin. Sairaala tukee potilaan toimintakykyä kuntouttavia palveluja, kuntouttavaa pitkäaikaishoitoa ja hyvää oireenmukaista hoitoa. Geriatriinen osaaminen keskittyy sairauksien nopeaan diagnosointiin, tehokkaaseen kuntoutumiseen ja suunnitelmalliseen kotiutumiseen. Jalkarannan sairaalan osastolla J21 hoidetaan aikuisia lahtelaisia potilaita, jotka ovat äkillisesti sairastuneita. He siirtyvät erikoissairaanhoidosta päivystysalueelta jatkohoitoon kuntoutussairaala Jalmariin. (Lahden kaupunki 2017.)

Toinen yhteistyötaho on Palvelukeskus Onnelanpolku. Palvelukeskuksessa on yhteensä 230 asuntoa, joista 100 asuntoa on suunnattu Lahden kaupungin tehostettua palveluasumista varten. Palvelukeskus Onnelanpolkuun tehostettuun palveluasumiseen asukkaaksi pääsee Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän kautta ja palveluasuntoihin suoraan säätiön kautta. Palvelukeskus Onnelanpolku on koti ikääntyneelle, jossa on viihtyisää, turvallista sekä liikkuminen esteetöntä. Palvelukeskuksessa on yhteiset kuntoilu ja kokoontumistilat sekä ulkoilu mahdollisuudet. Onnelanpolulla toimii säätiön toimesta asukasohjaaja, joka tukee talon yhteisöllisyyttä. Tehostetussa palveluasumisessa henkilökunta on ympärivuorokautisesti paikalla. (Lahden vanhusten asuntosäätiö 2019.)

Hoitokoti Iltatähti on Vantaan Asolassa toimiva ympärivuorokautista tehostettua palveluasumista ikäihmisille tarjoava hoitokoti. Iltatähti kuuluu Arjessa oy:n palveluverkostoon, joka on osa pohjoismaista Humana-konsernia. Hoitokoti tarjoaa viihtyisän, rauhallisen ja kodinomaisen ympäristön huolehtien asukkaan tarvitsemasta hoivasta ja huolenpidosta mukaan lukien lääkehoitopalvelut. Iltatähteen voi tulla asumaan itsemaksavana, kunnan maksusetelillä tai palvelusetelillä. Hoitokoti Iltatähdessä on 20 asukaspaikkaa. (Arjessa 2019.)

5 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TARKOITUS

Opinnäytetyön tarkoituksena on parantaa korttien avulla hoitohenkilökunnan sekä potilaiden välistä kommunikaatiota. Lisäksi opinnäytetyömme tarkoitus on auttaa maahanmuuttajataustaisten uusien työntekijöiden sekä opiskelijoiden perehdyttämisessä. Tämä kaikki voi mahdollistaa potilaiden hoitotyytyväisyyden lisääntymisen sekä hoitohenkilökunnan työn helpottumisen hoitotyössä. Tämä puolestaan parantaa työhyvinvointia työyksiköissä.

Tavoitteenamme on toteuttaa opinnäytetyö, jossa tuotamme kuvakorttivalikoiman hoitotyön tueksi. Korttien aiheina ovat erilaiset perushoitotoimenpiteet ja osaston päivärytmiin liittyvät teemat. Kortit ovat suunniteltu maahanmuuttajataustaisten potilaiden hoitotyön avuksi. Korteja voidaan myös hyödyntää kommunikaatio-ongelmaisten potilaiden hoidossa.

6 OPINNÄYTETYÖN TOTETUTUS JA ARVIOINTI

6.1 Opinnäytetyöprosessin kulku

Aloitimme opinnäyteprosessimme keväällä 2017. Saimme idean opinnäytetyöhömmme Lahden ammattikorkeakoulun internetsivulta, jolla esiteltiin erilaisia valmiita opinnäytetyöaiheita. Sitä saat mitä jaat- hanke tarjosi mahdollisuuden toteuttaa opinnäytetyön tekemällä selkokielen käytöstä ohjeita työyhteisöihin, esimerkiksi laatimalla kuvakortit hoitotilanteista. Kiinnostuimme aiheesta ja otimme yhteyttä projektissa toimivaan lehtori Sari Lapalaiseen. Ilmoittauduimme opinnäytetyöprosessiin ja tämän myötä aloitimme opinnäytetyön suunnittelun ja toteuttamisen. Sitä saat mitä jaat- projekti toimi opinnäytetyömme toimeksiantajana ja saimme projektin kautta myös kaksi yhteistyötahoa, Kuntoutussairaala Jalmarin osasto 21:n ja Palvelukeskus Onnelanpolun. Tapasimme molempien yhteistyötahojen edustajia ja kävimme heidän kanssaan läpi mahdollisia kuvakorttiaiheita ja saimme heiltä kallisarvoisia ideoita ja ehdotuksia opinnäytetyötämme varten. Esittelimme opinnäytetyösuunnitelmamme kesäkuussa 2017.

Opinnäytetyön edetessä tulimme lopputulokseen, että kuvakorttien alusta saakka tekemisen sijaan laadimme kuvakorttikokoelman jo valmiista Internetissä olevasta materiaalista, jota löysimme kattavasti Papunetistä. Näin ollen opinnäytetyön alkuperäinen idea muokautui. Alkuperäiseen suunnitelmaan tuli myös sen osalta muutoksia, että aikataulusyiden vuoksi kuvakorttien toimivuutta hoitotyössä arvioitiin Hoitokoti Iltatähdessä. Kuvakortit arvioitiin numeraalisella arviointilomakkeella Iltatähtien hoitohenkilökunnan toimesta ja heillä oli mahdollisuus antaa myös kirjallista palautetta korttien toimivuudesta. Opinnäytetyömme saimme päätökseen keväällä 2019, jolloin purimme arviointilomakkeiden vastaukset ja kokosimme palautteen yhteen.

6.2 Kuvakorttivalikoiman työstäminen

Aloitimme kuvakorttivalikoiman työstämisen kartoittamalla yhteistyötahojen ideoita ja tarpeita sen suhteen. Kirjasimme heiltä saadut ideat ylös ja lähdimme miettimään mahdollisia toteutustapoja kuvakorteille. Kuvakorttivalikoiman työstäminen jatkui kuvakorttiaiheiden ideoinnilla ja tiedon etsimisellä eri lähteistä. Korttivalikoiman aiheiden rajausta tuotti haasteita, sillä ideoita kortteihin oli paljon. Yhteistyötahoilta tuli monia eri toiveita korttien aiheiksi muun muassa seksuaalisuuteen ja erilaisiin sosiaalisiin tilanteisiin liittyen. Aiheet olivat hyviä ja tarpeellisia, mutta jouduimme rajamaan aiheita vain hoitotyön kannalta olennaisimpiin, jotta aihealueiden määrät pysyivät kohtuullisena. Tutkimme Internetistä erilaisia kuvakortteja ja päädyimme viidentoista eri kategorian lajitteluun ja alle 100 kappaaleen korttipakkaan.

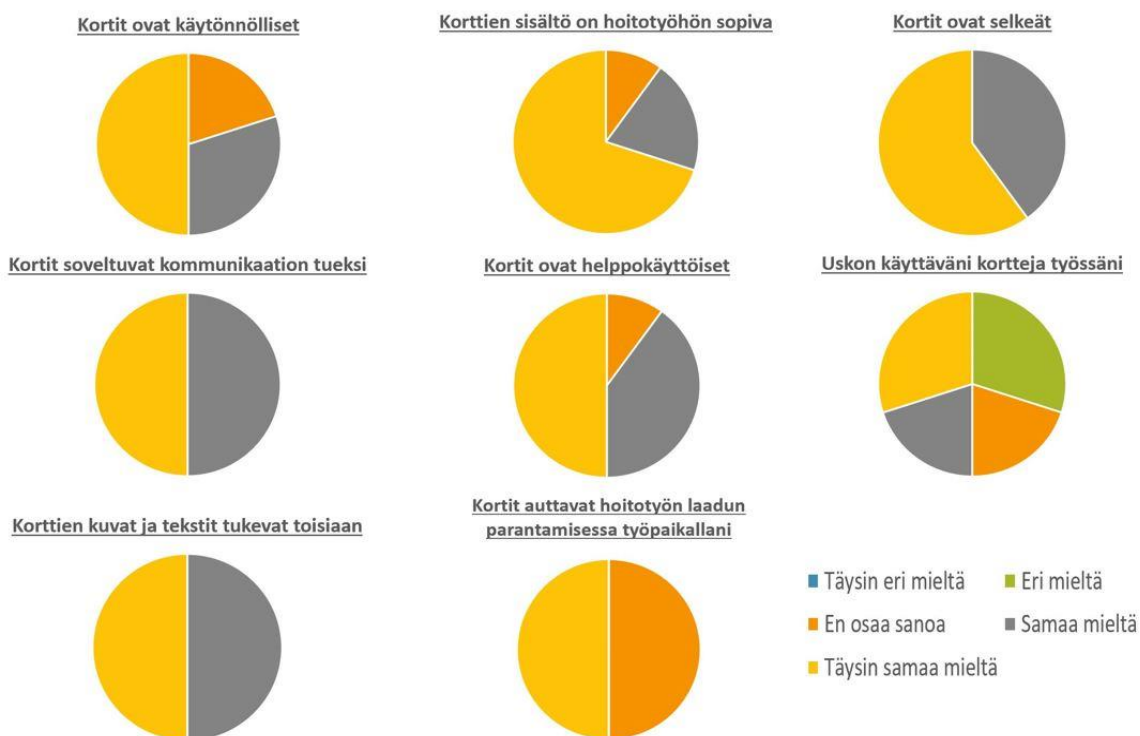
Kuvakorttivalikoiman kuvat valikoimme Papunetin kuvapankista. Kuvien lisäksi korttiin kirjoitettiin lyhyt selkokielineen sana tai teksti kuvan yläpuolelle selkeyttämään kortin tarkoitusta. Kuvakorttien tausta päätettiin pitää mahdollisimman neutraalina, jotta se ei veisi näkyvyyttä kuvalta ja tekstiosuudelta. Tekstin fontin tuli olla riittävän suurta, se näkyisi selkeästi. Fontin väriksi valikoitui musta, joka erottuu valkoisesta taustasta hyvin. Kuvakortin koon suunnittelimme niin, että se olisi riittävän iso, mutta käytännöllinen hoitotyötä toteuttaessa ja kulkisi mukana helposti esimerkiksi taskussa. Korttien ulkoasua ja asettelua suunniteltiin niin, että selkokuva- ja teksti tukevat toisiaan. Tarkoituksenamme oli tehdä korteista mahdollisimman selkeät, jotta ne toimivat kommunikoinnin tukena selkoviestinnän kriteereiden mukaisesti. Teetimme kuvakortit painatusyrityksessä, jossa ne myös laminoitiin. Laminoidut kortit ovat hoitotyössä hygieenisinä ja niitä voi tarvittaessa pyyhkiä. Kaikki kolme yhteistyötahoa saivat oman versionsa korttipakoista.

6.3 Opinnäytetyön arviointi

Opinnäytetyön kuvakorttien arviointi toteutettiin yhteistyössä Hoitokoti Iltatähden kanssa. Arviointilomake (Liite 1) annettiin hoitohenkilökunnalle korttien kanssa arvioitavaksi huhtikuussa 2019. Vastaukset annettiin kolmen viikon aikana. Korteja arvioitiin lomakkeiden avulla kymmenen eri työntekijän toimesta. Työntekijöinä Hoitokoti Iltatähdessä toimii lähihoitajia, sairaanhoitajia/terveydenhoitajia sekä fysioterapeutti. Kyselyn tarkoituksena oli selvittää numeraalisesti (1= Täysin eri mieltä, 2= Eri mieltä, 3=En osaa sanoa, 4= Samaa mieltä, 5= Täysin samaa mieltä) korttien toimivuutta. Arviointilomakkeessa oli mahdollisuus antaa vapaata palautetta kirjallisesti korttien toimivuudesta ja mahdollisista jatkokehitysehdotuksista. Lomakkeet täytettiin anonyymisti.

Tulosten avulla selvisi, että viisi kymmenestä koki olevansa 4=Samaa mieltä tai 5=Täysin samaan mieltä korttien soveltuvuudesta kommunikaation tueksi sekä kuvan ja tekstin yhteensopivuudesta. Kortit koettiin selkeäksi ja kuusi kymmenestä vastasi 5=Täysin samaa mieltä ja loput neljä vastasivat 4=Samaa mieltä. Korttien käytännöllisyydestä, hoitotyöhön sopivuudesta sekä helppokäyttöisyydestä vastaajista puolet tai enemmän arvioivat ne 5=Täysin samaa mieltä arvoiseksi. Eniten mielipide eroja oli kohdassa, jossa kysyttiin korttien käytöstä työssään, kolme vastaajaa vastasi 2=Eri mieltä, kaksi vastasi 3=En osaa sanoa, kaksi vastasi 4=Samaa mieltä ja kolme vastaajaa 5=Täysin samaa mieltä. Eriäväisyyttä oli kohdassa auttavatko kortit hoitotyön laadun parantamisessa, viisi kymmenestä vastasi 3=En osaa sanoa ja loput viisi vastasivat 5=Täysin samaa mieltä. (Liite 1.)

Alla kyselyn tulokset graafisessa muodossa:

Kuvio 1. Kyselyn tulokset graafisessa muodossa (n=10)

Kirjallista palautetta antoivat yli puolet arvioitsijoista. Arvioijien oli mahdollista antaa palautetta korttien toimivuudesta ja antaa jatkokehitysideoita. Lainauksia iltatähden henkilökunnan kirjallisesta palautteesta:

Alusastia kuva- löytyisikö parempaa kuvaa? Vihainen kuva- Löytyisikö vihaisempaa? Kipu kuva- En tiedä ymmärtäisinkö itse kuvan kuvaavan kipua.

Injektio kuva- epäselvä pistopaikka. Silmätipat- kuvaan silmäripset, jotta helpottaisi tunnistamista. Nenäsumute - kuvaan lisää "sumutetta". Katetrointi & alusastia - jää avoimeksi tarkoitus?

Kortit ovat helppokäyttöiset ja selkeitä.

Todella hyviä kortteja!

"Korttien" kokoon ja materiaaliin kannattaisi hommata esim. Laminaatti nidottu toisin sanoen "kirjanen".

Muutoin hyviä kuvia koko hyvä!

Ei vaan tule otettua niitä esille tarvittaessa? "Kiire"?

Auttaa varmasti kommunikaatiossa tulla ymmärretyksi, siis kun on esim. Puheentuotossa ongelmaa tai kielimuuri.

Kiireen vuoksi korttien käyttö hoitotyössä jää vähäiseksi, jos iso tarve ja puute kommunikaatiossa voisivat harkita käyttävänäni.

Ihana ja tarpeellinen, tulevaisuudessa ja tämän pv. Hoitotyössä, jossa näkyy monikulttuurisuus sekä väestön ikärakenne ja vanhuuteen liittyvät vaikeudet viestiä, nähdä selkeästi & kuulon alentuminen. Selkokieli on tärkeä osa viestimistä!

Kommunikaatio välineenä hienot, helpottaisi myös ulkomaalaistaustaisten kanssa kommunikointia, jos teksti olisi heidän kielellään.

7 OPINNÄYTETYÖN POHDINTA

7.1 Eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyöhön ja sen eettisyyteen ja luotettavuuteen vaikuttaa suuresti opinnäytetyön tulosten uskottavuus. Opinnäytetyössä eettisesti hyvä tutkimuksessa on noudatettu ”hyvää tieteellistä käytäntöä”. Työtä tehdessä on huomioitava tiedon hankintaa ja julkaisuun liittyvät tutkimuseettiset käytänteet. Eettisyys perustuukin Suomessa muun muassa opetusministeriön laatimiin ohjeisiin kuinka toimia oikein, asianmukaisesti ja eettisesti oikein tieteellistä tutkimusta tehdessään. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 23-24.)

Opinnäytetyössämme olemme käyttäneet luotettavia tietokantoja ja hakeneet erilaisista lähteistä tietoa. Lähteet ovat joko internetistä tai kirjoista. Luotettavuutta lisäävät tuoreet lähteet, mutta työssämme olemme käyttäneet myös yli kymmenen vuotta vanhoja lähteitä. Nämä lähteet ovat otettu työhömmе, sillä ne edelleen ovat relevantteja. Eettisyyttä ja luotettavuutta työhömmе lisää luotettavat tietokannat, selkeästi merkityt lähteet sekä tekstiosuuksissa selkeät viittaukset omaan tekstiin sekä lähdemateriaaliin. Hirsjärvi ym. (2007, 110-114 350-351) kirjassaan kertoo kuinka lähdeviitteiden merkitseminen ja lähdeluettelo ovat aina välttämättömiä tekijänoikeuden ja lain puitteissa. Kirjaamalla lähdeviitteet oikein ja tekemällä hyvän lähdeluettelon turvaa oman taustan sekä auttaa lukijaa pääsemään hyville lähteille.

Opinnäytetyömme on tehty Lahden ammattikorkeakoulun mukaisten ohjeiden ja käytäntöjen mukaisesti, tämä lisää luotettavuutta työhömmе. Opinnäytetyössämme tuotetut kuvakortit ovat saaneet lomake muodossa olevaa arviointia, joka on antanut meille kallisarvoista tietoa työstämme ja täten lisännyt työmme luotettavuutta. Arviointilomakkeessa oli mahdollisuus arvioida numeerisesti sekä antaa kirjallista palautetta. Lomakkeet käsiteltiin luottamuksellisesti eikä niitä ei annettu ulkopuolisille. Lomakkeet täytettiin anonyymisti, jonka vuoksi arvioitsijat uskalsivat antaa totuudenmukaisen palautteen. Asianmukainen lomakkeiden hävittäminen kuului myös asiaan.

7.2 Opinnäytetyön prosessin pohdinta

Opinnäytetyömme hyvänä puolena on, että siitä valmistuu konkreettinen tuotos eli kuvakorttivalikoima hoitotyöhön. Tarkoituksena opinnäytetyössämme oli korttien avulla parantaa hoitohenkilökunnan sekä potilaiden välistä kommunikaatiota ja tavoitteena tuottaa kuvakorttivalikoima hoitotyön tueksi. Kuvakommunikoinnin tarkoituksena on parantaa kahden ihmisen välistä viestintää, joka mielestämme on hoitotyössä tärkeässä merkityksessä. Se kuinka korkealle hoitaja työssään laittaa kommunikaation sujuvuuden potilaan kanssa,

on eräänlainen arvo- ja arvostuskysymys. Kommunikoinnin sujuvuus hoitotyössä liittyy osaltaan myös turvallisuustekijöihin, jos kommunikoinnissa on puutteita, niin se voi pahimmillaan vaarantaa potilasturvallisuutta.

Kuvakommunikointi on ollut hoitotyössä käytössä jo useamman vuosikymmenen ajan, mutta tulevaisuudessa kommunikointiavun tarvitsijoiden määrät tulevat kasvamaan ja näin ollen tarvitaan yhä enemmän tukea ja konkreettisia keinoja kommunikoinnin helpottamiseksi. Opinnäytetyössämme tuomme esille tilastoja kommunikaatio-ongelmaisten henkilöiden määrästä sekä maahanmuutosta Suomessa ja Lahden alueella. Opinnäytetyömme aiheen valitsimme ajankohtaisuuden vuoksi, sillä nykypäivänä Suomessa on paljon maahanmuuttajia, jotka tarvitsevat kommunikaatiossa tukea ja apua. Myös ikäihmisten iän tuomat kommunikaatiohaasteet koskettavat yhteiskuntaa tulevaisuudessa yhä enemmän, sillä ikääntyneiden määrä on Suomen väestörakenteessa jatkuvassa nousussa.

Opinnäytetyössämme olemme halunneet myös tuoda esille, kuinka ymmärretyksi tuleminen ja kommunikointi on yksi elämän tärkeimmistä asioista. Kommunikaation avulla välitetään tietoa, ajatuksia sekä tunteita. Kuvakorttien tuleekin toimia keskustelu apuna sekä kognitiivisena tukena. Opinnäytetyössämme esitelty korttivalikoima todettiin arvioinnin mukaan kommunikaatioon soveltuvaksi.

Selkokieli on kielenmuoto, jossa teksti on yksinkertaisempaa ja tällöin lukeminen ja ymmärtäminen helpompaa. Selkokieli on kehitelty ihmisten avuksi, joilla on ongelmia lukemisen kanssa, muun muassa kehitysvammaisille, muistihäiriöistä kärsiville sekä kielenoppijoille. (Uotila 2012, 2.) Opinnäytetyömme korttivalikoima on laadittu Papunetin tarjoamien kuvien avulla, jotka ovat suunniteltu ennen kaikkea ”selkeään ja saavutettavaan viestintään”. Opinnäytetyössämme toimme esille, kuinka selkokielessä kieli muutetaan sisällöltään yksinkertaisempaan muotoon, jotta se palvelee parhaiten selkokielistä lukijaryhmää. Selkoteksti on sanastoltaan selkeämpää ja luettavampaa. Selkokuvaa valitessa tulee valita yksinkertainen ja selkeä kuva ilman turhia yksityiskohtia, jolloin kuva ja teksti tukevat toisiaan. Kuvakortteja kootessamme mietimme näitä asioita. Kuvakorttien palautteessa kortit koettiin selkeäksi sekä kuvan ja tekstin tukeva toisiaan.

Opinnäytetyötä tehdessämme teimme myös omia havainnoiteja kuvakorteista ja niiden käytöstä hoitotyössä. Kuvakortteja on käytetty pitkän aikaa työvälineenä esimerkiksi vammaistyössä, mutta omien kokemusten mukaan kuvakorttien käyttö eri sairaaloiden vuodeosastoilla on melko harvinaista. Emme ole törmänneet kuvakorttien käyttöön juurikaan harjoittelujemme tai töidemme puitteissa. Kyselykierros lähipiirimme sairaanhoitajilta ja hoitotyön opiskelijoilta vahvistaa käsitystämme kuvakorttien vähäisestä käytöstä vuodeosastoilla. Kovin hektisessä hoitotyössä kuvakorttien käyttäminen saattaa helposti jäädä

kokonaan, vaikka niillä voisi olla käyttöä. Kuvakorttien käytännöllisyyden kannalta on olennaista esimerkiksi niiden koko ja säilytyspaikka, jotta ne olisivat helppo ottaa osaksi hoitotyötä kiireenkin keskellä.

7.3 Kehittämisehdotukset

Opinnäytetyömme kosketti kahta laajaa aihetta eli ikäihmisten hoitotyötä sekä maahanmuuttajataustaisten potilaiden hoitotyön kommunikaatiota. Kuvakorttivalikoimaa kootessamme saimme yhteistyötahoilta runsaasti ideoita kuvakorttien aiheista. Ehdotettuja kortti-aiheita olivat muun muassa seksuaalisuuteen ja sosiaaliseen kanssakäymiseen liittyvät asiat. Korttivalikoimaa kootessamme aiheiden rajaaminen olikin haasteellista, sillä kuvakortteja voi käyttää kommunikoinnissa apuvälineenä kaikilla elämän eri osa-alueilla. Näin ollen kuvakorttivalikoimaa olisi aiheellista myös laajentaa mahdollisuuksien mukaan. Jokaisella vuodeosastolla ja hoitokodilla on luonnollisesti lisäksi myös omat erikoisaihealuensa ja tarpeensa kortteja koskien.

Kuvakorttien kehittämisehdotuksia annettiin myös kyselylomakkeen muodossa. Kortteihin ehdotettiin selkokielen tilalle mahdollista tekstiä maahanmuuttajan omalla äidinkielellä. Jatkossa kortteihin voisi mahdollisesti lisätä suomenkielisen tekstin lisäksi myös tekstin maahanmuuttajan omalla äidinkielellä tukemaan ymmärtämistä ja helpottamaan suomen kielen oppimista. Nykyaikana käyttökelpoinen idea kuvakorttien suhteen voisi olla kuvakorttivalikoima sähköisessä muodossa, jolloin kuvien käyttämisessä voisi hyödyntää esimerkiksi tablettitietokonetta tai mobiilisovellusta.

LÄHTEET

- Aalto, A-M., Elovaino, M., Heponiemi, T., Hietapakka, L., Kuusisto, H. & Lämsä, R. 2013. Ulkomaalaistaustaiset lääkärit ja hoitajat suomalaisessa terveydenhuollossa Haasteet ja mahdollisuudet. THL. [viitattu 5.5.2019]. Saatavissa: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/104416/URN_ISBN_978-952-245-857-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Alitolppa-Niitamo, A., Fågel, S. & Säävälä, M. 2013. Olemme muuttaneet – ja kotoudumme: maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Helsinki: Väestöliitto ry.
- Arjessa. 2019. Kodinomaista asumispalvelua ikääntyneille. [viitattu 6.5.2019]. Saatavissa: https://www.arjessa.fi/files/599/Arjessa_Iltatahti_WEB.pdf
- Atula, S. 2015. Afasia (aivoperäinen puhehäiriö). Lääkärikirja Duodecim. [viitattu 28.5.2017]. Saatavissa: http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00557
- Burakoff, K. & Haapala, P. 2013. Kohdaten- Opas vuorovaikutukseen muistisairaahan ihmisen kanssa. [viitattu 28.5.2017]. Saatavissa: <http://papunet.net/teemat/muistisairaus>
- Hartikainen, J. 2016. Maahanmuuttajahoitajien perehdyttäminen vanhushoitotyössä- Toimintatutkimus vanhustenkeskuksessa pääkaupunkiseudulla. Hoitotieteen laitos, Terveystieteiden tiedekunta, Itä-Suomen yliopisto. Kuopio. [viitattu 20.5.2019]. Saatavissa: http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-2246-5/urn_isbn_978-952-61-2246-5.pdf
- Heister Trygg, B. 2010. Graafinen Kommunikointi. Esineet, kuvat ja symbolit puhetta tukevassa ja korvaavassa kommunikoinnissa. Kouvola: Kehitysvammaliitto ry
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi
- Kartio, J. 2010. Selkokieli ja vuorovaikutus. Tampere: Tammerprint oy.
- Keituri, T. 2004. Monikulttuurisuus ja eettisyys terveydenhuollossa. Katsaus hoitoalan tutkimukseen. Turun yliopisto, Hoitotieteen laitos. Kehittämistyö. Tehyn julkaisusarja F:4/2005. [viitattu 20.5.2019]. Saatavissa: https://www.tehy.fi/fi/system/files/mfiles/julkaisu/2005/2005_f4_sisus_monikulttuurisuus_ja_eettisyys_terveydenhuollossa._katsaus_hoitoalan_tutkimukseen_id_1909.pdf
- Kotouttamisen osaamiskeskus. 2019. Maahanmuuttajat Hämeessä. [viitattu 15.4.2019]. Saatavissa: <https://kotouttaminen.fi/hame>

- Kulkki-Nieminen, A. 2010. Selkoistettu uutinen, lingvistinen analyysi selkotekstin erityispiirteistä. Väitöskirja. Tampereen yliopisto. [viitattu 28.5.2019]. Saatavissa:
<http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66618/978-951-44-8093-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Laaksovirta, H. 2012. ALS- amyotrofinen lateraaliskleroosi. [viitattu 28.5.2017]. Saatavissa: https://www.lihastautiliitto.fi/fi/ALS_MND_
- Lahden kaupunki. Jalmari Salpausselän kuntoutussairaala. [viitattu 18.5.2017]. Saatavissa: <https://www.lahti.fi/palvelut/terveyspalvelut/sairaalat-ja-erikoissairaanhoido/jalmari>
- Lahden vanhusten asuntosäätiö. 2019. Uuteen kotiin-Palvelukeskus Onnelanpolku. [viitattu 6.5.2019]. Saatavissa:
http://www.lvas.fi/sites/default/files/pdf/onnelanpolku_lvas_palvelukeskus.pdf
- Lappalainen, S., Hämäläinen, K., Oikarinen, T. & Martikainen, S-J. 2016. ”Sitä saat mitä jaat”- Yhdessä jakamalla työn merkityksen, monimuotoisuuden ja hyvinvoinnin äärelle. Verkkolehti Lahtinen - Lahden ammattikorkeakoulu. [viitattu 3.5.2017]. Saatavissa:
<http://lahtinen.lamk.fi/?p=1925>
- Latomaa, S. 2017. Maahanmuuttajien kielelliset oikeudet. [viitattu 28.5.2017]. Saatavissa:
http://www.academia.edu/3502190/Maahanmuuttajien_kielelliset_oikeudet
- Leskelä, L. 2019. Selkokieli. Saavutettavan kielen opas. Turenki: Hansaprint Oy.
- Lääkärilehti. 2000. Sairaana pitäisi olla mahdollisuus äidinkieleen. [viitattu 16.4.2019]. Saatavissa: <https://www.laakarilehti.fi/ajassa/ajankohtaista/sairaana-pitaisi-olla-mahdollisuus-aidinkieleen/>
- Maahanmuutto. 2017. Faktaa maahanmuutosta. [viitattu 28.5.2017]. Saatavissa:
<http://www.maahanmuutto.net/#sthash.jVM1LX2b.dpuf>
- Muistiliitto. 2017. [viitattu 28.5.2017]. Saatavissa:
<http://www.muistiliitto.fi/fi/muistisairaudet/erityiskysymyksia/muistisairaanihminen-kohtaaminen/>
- Narang, B., Park, S-Y., Norrmén-Smirth, I., Lange, M., Ocampo, A., Gany, M. & Diamond, L. 2019. The Use of a Mobile Application to Increase Access to Interpreters for Cancer Patients With Limited English Proficiency A Pilot Study. Medical care. PDF. [viitattu

21.5.2019]. Saatavissa: https://journals.lww.com/lww-medical-care/fulltext/2019/06001/The_Use_of_a_Mobile_Application_to_Increase_Access.16.aspx#epub-link

Neuroliitto. 2017. MS-taudin oireet. [viitattu 28.5.2017]. Saatavissa: <https://neuroliitto.fi/tieto-tuki/tietoa-sairauksista/ms-tauti/oireet/>

Niemi, T., Nietosvuori, L. & Virikko, H. 2006. Hyvinvointialan viestintä. Helsinki: Edita.

Papunet. 2017a. Puhevammaisuuden syyt ja ilmenemismuodot. [viitattu 28.5.2017]. Saatavissa: <http://papunet.net/tietoa/puhevammaisuuden-syyt-ja-ilmenemismuodot>

Papunet. 2017b. Kuvat kommunikoinnissa. [viitattu 3.5.2017]. Saatavissa: <http://papunet.net/tietoa/kuvat-kommunikoinnissa>

Papunet. 2017c. Kaupalliset kuvapankit. [viitattu 3.5.2017]. Saatavissa: <http://papunet.net/tietoa/kaupalliset-kuvapankit>

Papunet. 2017d. Muistisairaus vaikuttaa vuorovaikutukseen. [viitattu 28.5.2017]. Saatavissa: <http://papunet.net/tietoa/muistisairaus-vaikuttaa-vuorovaikutukseen>

Papunet. 2015. Kommunikoinnin työvälineitä terveydenhuoltoon. [viitattu 16.4.2019]. Saatavissa: http://papunet.net/sites/papunet.net/files/materiaalia/Kuvakommunikointi/terveys/tepa_tyo_valineita_tervhuoltoon_web.pdf

Papunet. 2018. Oikeus kommunikointiin. [viitattu 20.5.2019]. Saatavissa: <https://papunet.net/tietoa/oikeus-kommunikointiin>

Pihlainen, A. 2000. Hyvä, ihanteellisuus ja epäitsekkyys arvo- ja arvostuskäsityksinä terveydenhuollon koulutuksessa ja työelämässä. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto, lääketieteellinen tiedekunta. Tampere. [viitattu 19.5.2019]. Saatavissa: <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66988/951-44-4763-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Rajala, P.1990. Selkokirjoittajan opas. Helsinki: Kirjastopalvelut Oy.

Selkokeskus. 2015a. Määritelmä. [viitattu 2.5.2017]. Saatavissa: <http://selkokeskus.fi/selkokieli/maaritelma/>

Selkokeskus. 2015b. Rakenteet. [viitattu 2.5.2017]. Saatavissa: <http://selkokeskus.fi/selkokieli/selkokirjoitusohjeet/rakenteet/>

Selkokeskus. 2016. Selkokuva. [viitattu 3.5.2017]. Saatavissa:

<http://selkokeskus.fi/selkokieli/selkojulkaisun-ulkoasu/selkokuvat-2>

Silvennoinen, M. 2004. Vuorovaikutuksen avaimet. Helsinki: Talentum

Tilastokeskus. 2017. Väestökielen mukaan. [viitattu 29.5.2017]. Saatavissa:

http://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html

Toivanen, M., Väänänen, A., Kurki, A-L., Bergbom, B. & Airila, A. 2018. Moni osaa!

Työpaikkaosaaminen monikulttuurisilla työpaikoilla. Työterveyslaitos. [viitattu: 5.5.2019].

Saatavissa: [https://www.tsr.fi/documents/20181/301094/115179-loppuraportti-](https://www.tsr.fi/documents/20181/301094/115179-loppuraportti-Moni+osaa%21+Loppuraportti+2018.pdf)

[Moni+osaa%21+Loppuraportti+2018.pdf](https://www.tsr.fi/documents/20181/301094/115179-loppuraportti-Moni+osaa%21+Loppuraportti+2018.pdf)

Työ- ja elinkeinoministeriö. Kokemuksia kansainvälisistä rekrytoinneista Suomeen- opas.

[viitattu 30.5.2017]. Saatavissa:

[http://tem.fi/documents/1410877/2934378/Kokemuksia%20kansainvälisistä%20rekrytoinn](http://tem.fi/documents/1410877/2934378/Kokemuksia%20kansainvälisistä%20rekrytoinneista%20Suomeen%20opas/c55fa6d7-46e8-4783-b34b-9f1a3ef6debc)
[eista%20Suomeen%20opas/c55fa6d7-46e8-4783-b34b-9f1a3ef6debc](http://tem.fi/documents/1410877/2934378/Kokemuksia%20kansainvälisistä%20rekrytoinneista%20Suomeen%20opas/c55fa6d7-46e8-4783-b34b-9f1a3ef6debc)

Työturvallisuuslaki. 738/2002. Annettu Helsingissä. 23.8.2002. [viitattu 30.5.2017].

Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738>

Uotila, E. 2012. Selkokieltä esitteillä. Kelan selko- ja yleiskielisen esitteiden tekstuaalinen

analyysi. Pro gradu- tutkielma. Humanistinen tiedekunta, Helsingin yliopisto. Helsinki. [viitattu: 14.5.2019].

Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/38306/selkokie.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Vehmanen, M. & Haveri, M. 2017. Vuorovaikutus. [viitattu 28.5.2017]. Saatavissa:

<http://www.kvtl.fi/fi/kommunikaation-keinoja/vuorovaikutus/>

Virtanen, H. 2015. Selkeää ja saavutettavaa viestintää. Viisi artikkelia selkoilmaisusta.

Kehitysvammaliitto ry. [viitattu 21.5.2019]. Saatavissa:

http://papunet.net/sites/default/files/sivut/yksikko/selkeaa_ja_saavutettavaa_viestintaa_verkko.pdf

Virtanen, H. 2002. Selko-opas. Tampere: Tammer-paino oy.

Väestöliitto. 2017. Maahanmuuttajat. [viitattu 28.5.2017]. Saatavissa:

https://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja/maahanmuuttajat/

LIITTEET

Liite 1.

OPINNÄYTETYÖN ARVIOINTILOMAKE

Arvioi kortteja asteikolla 1-5 (esim. 1= Täysin eri mieltä 2= Erimieltä, 3= En osaa sanoa, 4= Samaa mieltä, 5= Täysin samaa mieltä). Ympyröi vastauksesi. Kiitos!

1. Kortit ovat käytännölliset

1   2   3   4   5

2. Korttien sisältö on hoitotyöhön soveltuva

1   2   3   4   5

3. Kortit ovat selkeät

1   2   3   4   5

4. Kortit soveltuvat kommunikaation tueksi

1   2   3   4   5

5. Kortit ovat helppokäyttöiset

1   2   3   4   5

6. Uskon käyttäväni kortteja hoitotyössä

1   2   3   4   5

7. Korttien kuvat ja tekstit tukevat toisiaan

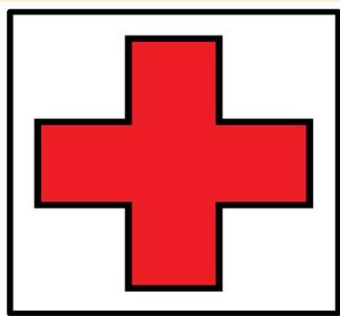
1   2   3   4   5

8. Kortit auttavat hoitotyön laadun parantamisessa työpaikallani

1   2   3   4   5

Tähän voit kommentoida vapaasti korttien toimivuutta ja antaa jatkokehitysehdotuksia:

Kuvakortteja Hoitotyöhön

Opinnäytetyö LAMK Sosiaali- ja terveysala Sairaanhoitaja Elina Toppila ja Sanni Viljanen 2019

Sisällysluettelo:

Wc-toimet	1-5
Hygienia	6-13
Pukeutuminen	14-18
Hoitotoimenpiteet	19-27
Lääkkeen antotapa	28-31
Apuvälineet	32-39
Tunteet ja olotilat	40-56
Kipu	57-62
Ruokailuajat	63-67
Päiväjärjestys	68-71
Ruoka-aineet	72-81
Ruokailuvälineet	82-84
Aktiviteetti	85-89
Sää	90-94
Juhlapyhät	95-99

Leverage from
the EU
2014-2020

Centre for Economic Development,
Innovation and the Environment
LAMK

LAMK
Lännen ammattikorkeakoulu
Lammi University of Applied Sciences

Lähteet:

Etusivun kuva: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Sergio Palao, CATEDU (punainen risti) s.1
 Kuva 1: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Elina Vanninen (wc-käynti) s.6
 Kuva 2: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Sergio Palao CATEDU (käsienpesu) s.7
 Kuva 3: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Sergio Palao/CATEDU (virtsa) s.8
 Kuva 4: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Elina Vanninen (ulostaa) s.9
 Kuva 5: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Paxtoncrafts Charitable Trust (vaipanvaihto) s.10
 Kuva 6: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Toisto / Aleksei Zamiatin (suihku) s.11
 Kuva 7: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Sclera (peseytyä) s.12
 Kuva 8: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Sclera (kynsien leikkaus) s.13
 Kuva 9: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Sergio Palao/CATEDU, muokkaus Papunet (ihon rasvaus) s.14
 Kuva 10: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Sergio Palao/CATEDU (hiusten harjaus) s.15
 Kuva 11: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Scalera (hampaiden harjaus) s.16
 Kuva 12: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Annakaisa Ojanen (tekohampaat) s.17
 Kuva 13: Papunetin kuvapankki, papunet.net, 1. Kuva Sergio Palao, CATEDU, 2. Kuva Elina Vanninen (parranajo) s.18
 Kuva 14: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Elina Vanninen (pukeutua) s.19
 Kuva 15-17: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Sergio Palao, CATEDU (riisuuntua, silmälasit,päivävaatteet) s.20-22
 Kuva 18: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Paxtoncrafts Charitable Trust (yövaatteet) s.23
 Kuva 19-20: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Sergio Palao, CATEDU (verenpaineen mittaus, verinäyte) s.24-25
 Kuva 21-23: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Sergio Palao, CATEDU (injektio, tiputus, verensokeri mittaus) s.26-28
 Kuva 24: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Sclera (kuumeen mittaus) s.29
 Kuva 25: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Sergio Palao, CATEDU (liisahappi) s.30
 Kuva 26: Papunetin kuvapankki, papunet.net, (katetrointi) s.31
 Kuva 27: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Sergio Palao, CATEDU (insuliinin pistäminen) s.32
 Kuva 28: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Sclera, muokkaus Tapa-projekti, Savas ja Mainostoimisto Ad Kiivi Oy (lääkkeenotto) s.33
 Kuva 29: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Sergio Palao, CATEDU (astmalääke) s.34

Leverage from
the EU
2014–2020

Centre for Economic Development,
Innovation and the Environment
Finland

LAMK
Lännen ammattikorkeakoulu
Lähti University of Applied Sciences

Lähteet:

Kuva 30: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Scalera (silmatipat) s.35
 Kuva 31: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Sergio Palao, CATEDU (nenäsumute) s.36
 Kuva 32: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Elina Vanninen (pyörätuoli) s.37
 Kuva 33: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Sclera, muokkaus Tapa-projekti, Savas ja Mainostoimisto Ad Kiivi Oy (suihkutuoli) s.38
 Kuva 34: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Sergio Palao, CATEDU (nostolaite) s.39
 Kuva 35: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Elina Vanninen (rollaattori) s.40
 Kuva 36: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Sergio Palao, CATEDU (sähköpyörätuoli) s.41
 Kuva 37: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Sergio Palao, CATEDU (kuulolaite) s.42
 Kuva 38: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Elina Vanninen (virtsapullo) s.43
 Kuva 39: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Sclera (alusastia) s.44
 Kuva 40-43: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Sergio Palao, CATEDU (koskettaa, halata, kätellä) s.45-47
 Kuva 44: Papunetin, kuvapankki, papunet.net, Paxtoncrafts Charitable Trust (vihainen) s.48
 Kuva 45: Papunetin, kuvapankki, papunet.net, Sergio Palao, CATEDU (itkeä) s.49
 Kuva 46: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Paxtoncrafts Charitable Trust (nauraa) s.50
 Kuva 47-48: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Sergio Palao, CATEDU (onnellinen,peiloissaan) s.51-52
 Kuva 49: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Elina Vanninen (ikävöidä) s.53
 Kuva 50: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Sergio Palao, CATEDU (väsynyt) s.54
 Kuva 51-54: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Elina Vanninen (oksettaa, pyörryttää, kylmä, kuuma) s.55-58
 Kuva 55-56: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Sergio Palao, CATEDU (hiki, jano) s.59-60
 Kuva 57: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Sclera (nälkä) s.61
 Kuva 58-62: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Sergio Palao, CATEDU (vatsakipu, päänskipu, rintakipu, selkäkipu) s.62-65
 Kuva 63: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Elina Vanninen (kipu) s.66
 Kuva 64: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Sclera, muokkaus papunet (kipu-mittari) s.67
 Kuva 65-66: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Elina Vanninen (aamupala, ruoka-aika) s.68-69
 Kuva 67: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Sergio Palao, CATEDU (päiväkahvi) s.70

Leverage from
the EU
2014–2020

Centre for Economic Development,
Innovation and the Environment
Finland

LAMK
Lännen ammattikorkeakoulu
Lähti University of Applied Sciences

Lähteet:

Kuva 68: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Elina Vanninen (välipala) s.71
 Kuva 69: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Sergio Palao, CATEDU (iltapala) s.72
 Kuva 70: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Elina Vanninen (aamu) s.73
 Kuva 71: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Sergio Palao, CATEDU (keskipäivä) s.74
 Kuva 72-73: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Elina Vanninen (ilta,yö) s.75-76
 Kuva 74: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Paxtoncrafts Charitable Trust (kahvi tai tee) s.77
 Kuva 75: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Elina Vanninen (vesi) s.78
 Kuva 76: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Sergio Palao, CATEDU (maito) s.79
 Kuva 77: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Elina Vanninen (piimä) s.80
 Kuva 78-81: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Sergio Palao, CATEDU (mehu,sokeri,makeutusaine,vaalealeipä) s.81-84
 Kuva 82-84: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Elina Vanninen (ruisleipä,levite,aterimet) s.85-87
 Kuva 85: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Scalera (nokkamuki) s.88
 Kuva 86: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Sergio Palao, CATEDU (lautanen) s.89
 Kuva 87: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Sergio Palao, CATEDU, muokkaus papunet (televisio) s.90
 Kuva 88: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Sergio Palao, CATEDU (radio) s.91
 Kuva 89: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Sergio Palao, CATEDU, muokkaus papunet (sanomalehti) s.92
 Kuva 90: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Sergio Palao, CATEDU (puhelin) s.93
 Kuva 91: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Sergio Palao, CATEDU, muokkaus papunet (kirja) s.94
 Kuva 92-96: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Elina Vanninen (Poutasää,lumisade,vesisade,tuulinen sää,ukkonen) s. 95-99
 Kuva 99: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Sergio Palao, CATEDU (joulu) s.100
 Kuva 100: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Elina Vanninen, muokkaus Sari Kiviniemi (juhannus) s.101
 Kuva 101: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Elina Vanninen, muokkaus Sanni Viljanen (uusivuosi) s.102
 Kuva 102-103: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Elina Vanninen (pääsiäinen, itsenäisyyspäivä) s.103-104

Wc-käynti

Käsienpesu

Leverage from
the EU
2014-2020

Centre for Economic Development,
Innovation and the Environment
CEIIE

LAMK
Lännen ammattikorkeakoulu
Lähti University of Applied Sciences

Virtsata

Leverage from
the EU
2014-2020

Centre for Economic Development,
Innovation and the Environment
CEIIE

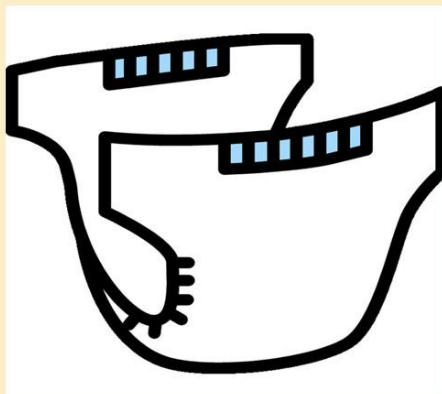
LAMK
Lännen ammattikorkeakoulu
Lähti University of Applied Sciences

Ulostaa

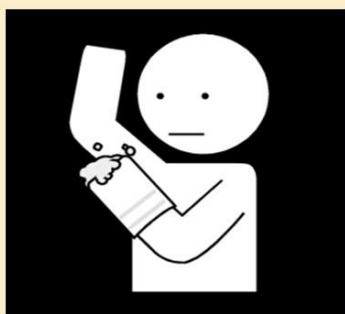
Vaipanvaihto

Suihku

Peseytyä

Leverage from
the EU
2014-2020

Centre for Economic Development,
Innovation and the Environment
Lappeenranta

LAMK
Lappeenranta
University of Applied Sciences

Leverage from
the EU
2014-2020

Centre for Economic Development,
Innovation and the Environment
Lappeenranta

LAMK
Lappeenranta
University of Applied Sciences

Kynsien leikkaus

Leverage from
the EU
2014–2020

Centre for Economic Development,
Innovation and the Environment
Lappeenranta

Leverage from
the EU
2014–2020

Centre for Economic Development,
Innovation and the Environment
Lappeenranta

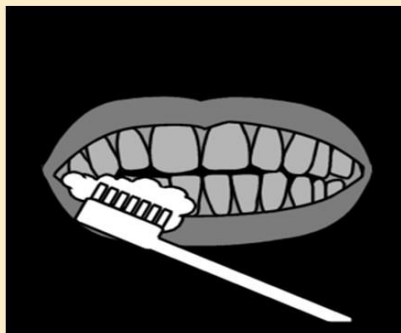
Ihon rasvaus

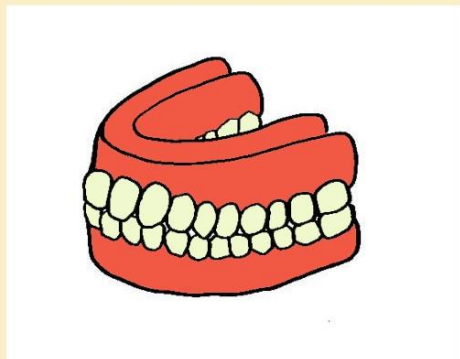
Hiusten harjaus

Hampaiden harjaus

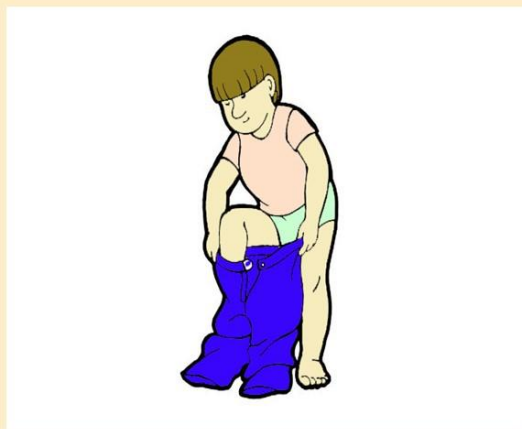
Tekohampaat

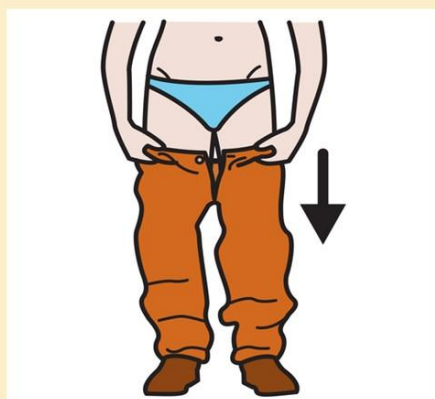
Parranajo

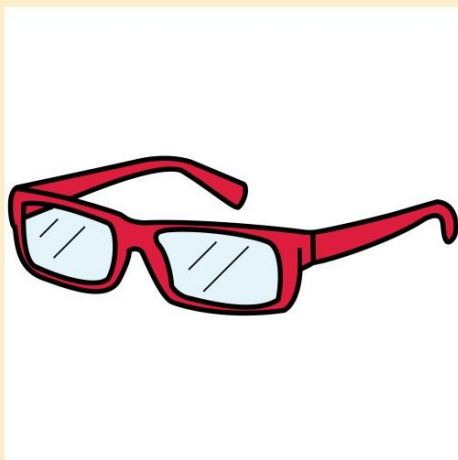
Pukeutua

Riisuutua

Silmälasit

Leverage from
the EU
2014-2020

Centre for Economic Development,
Innovation and the Environment
Lappeenranta

LAMK
Lappeenranta University of Applied
Sciences

Päivävaatteet

Leverage from
the EU
2014-2020

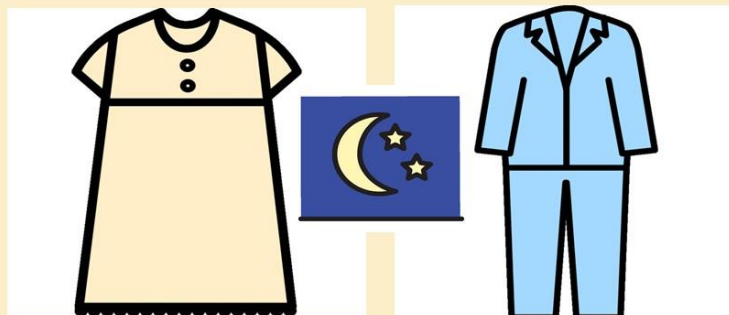
Centre for Economic Development,
Innovation and the Environment
Lappeenranta

LAMK
Lappeenranta University of Applied
Sciences

Yövaatteet

Leverage from
the EU
2014-2020

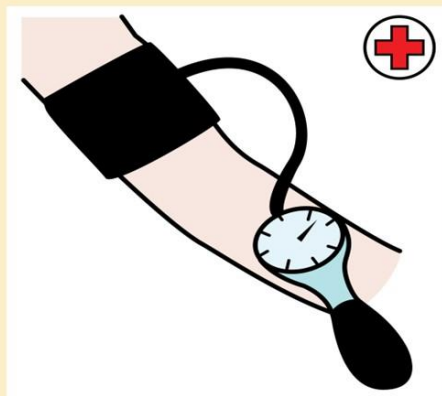

Centre for Economic Development,
Innovation and the Environment
Finland

LAMK
Lännen ammattikorkeakoulu
Lähti University of Applied Sciences

Verenpaineen mittaus

Leverage from
the EU
2014-2020

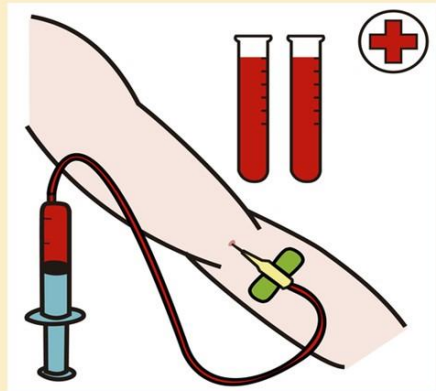
Centre for Economic Development,
Innovation and the Environment
Finland

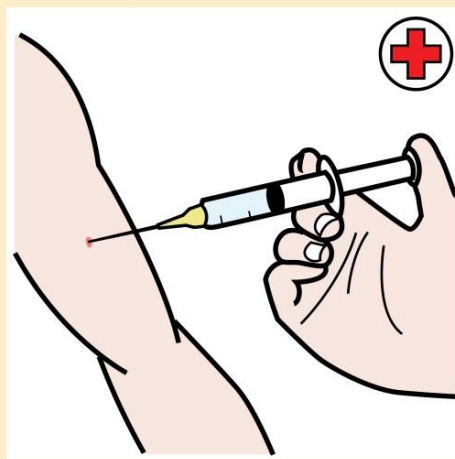
LAMK
Lännen ammattikorkeakoulu
Lähti University of Applied Sciences

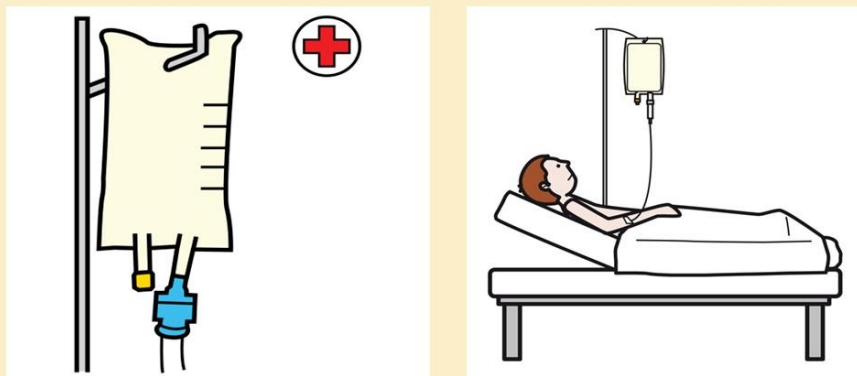
Verinäyte

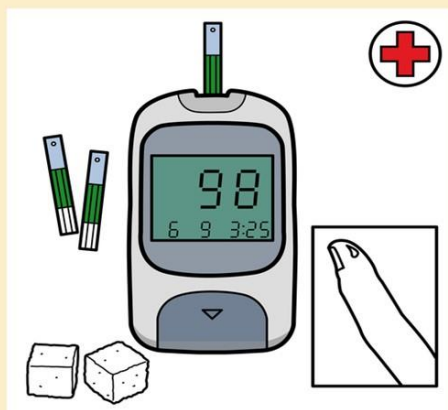
Injektio

Tiputus

Verensokerin mittaus

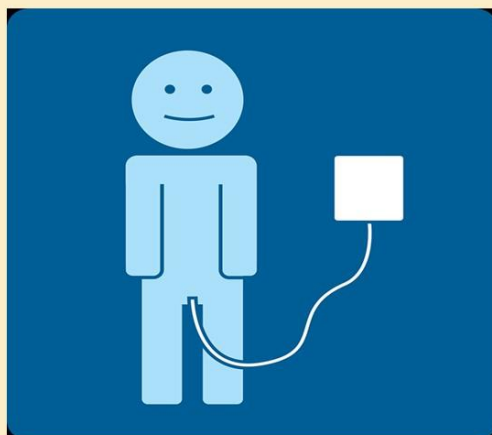
Kuumeen mittaus

Lisähappi

Katetroiti

Leverage from
the EU
2014-2020

Centre for Economic Development,
Innovation and the Environment
Lappeenranta

LAMK
Lappeenranta
University of Applied Sciences

Insuliinin pistäminen

Leverage from
the EU
2014-2020

Centre for Economic Development,
Innovation and the Environment
Lappeenranta

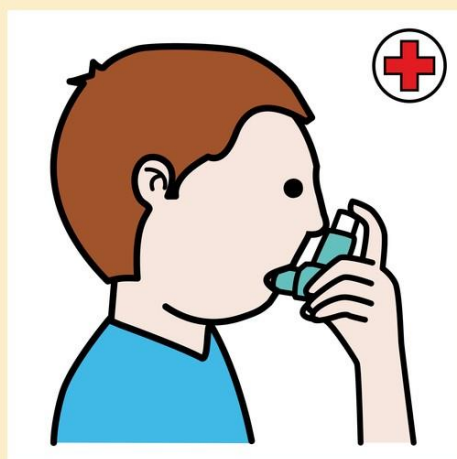
LAMK
Lappeenranta
University of Applied Sciences

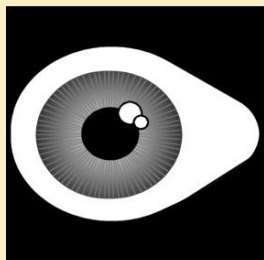
Lääkkeenotto

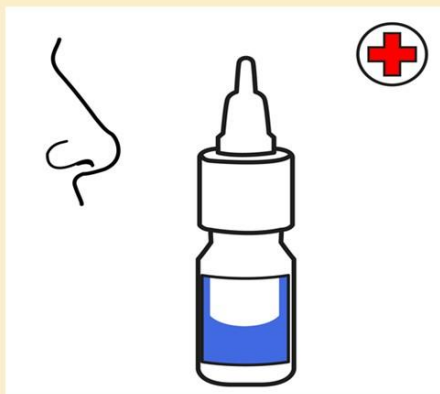
Astmalääke

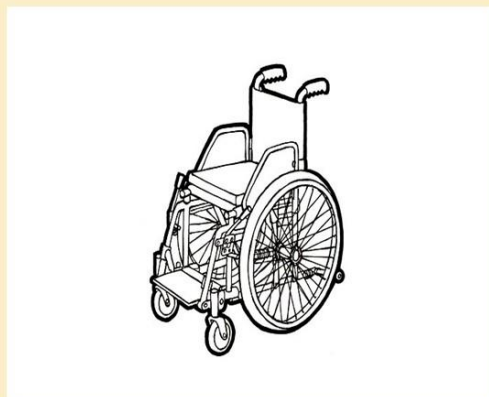
Silmätipat

Nenäsumute

Pyörätuoli

Suihkutuoli

Nostolaite

Leverage from
the EU
2014-2020

Centre for Economic Development,
Innovation and the Environment
LAMK

LAMK
Lännen ammattikorkeakoulu
Lähti University of Applied Sciences

Rollaattori

Leverage from
the EU
2014-2020

Centre for Economic Development,
Innovation and the Environment
LAMK

LAMK
Lännen ammattikorkeakoulu
Lähti University of Applied Sciences

Sähköpyöätuoli

Leverage from
the EU
2014-2020

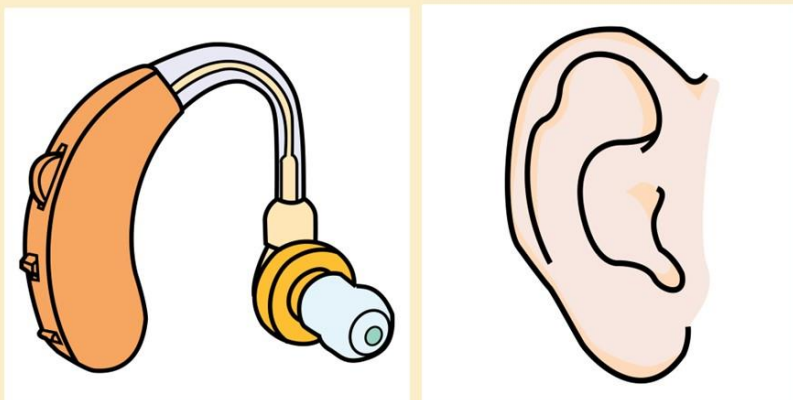
Centre for Economic Development,
Innovation and the Environment
FINNTECH

LAMK
Lännen ammattikorkeakoulu
Lähti University of Applied Sciences

Kuulolaite

Leverage from
the EU
2014-2020

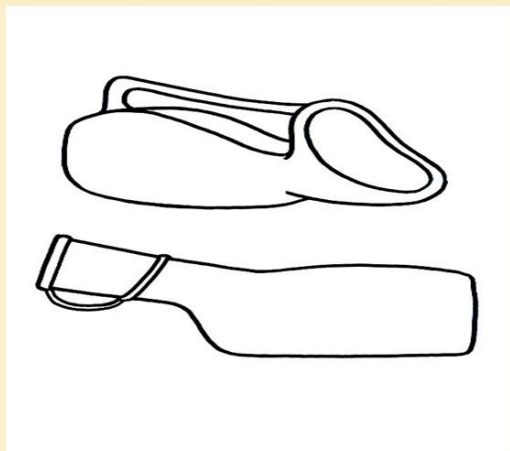
Centre for Economic Development,
Innovation and the Environment
FINNTECH

LAMK
Lännen ammattikorkeakoulu
Lähti University of Applied Sciences

Virtsapullo

Alusastia

Leverage from
the EU
2014-2020

Centre for Economic Development,
Innovation and the Environment
CEIIE

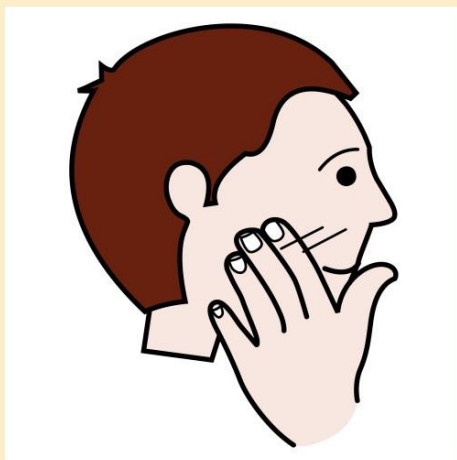
Leverage from
the EU
2014-2020

Centre for Economic Development,
Innovation and the Environment
CEIIE

Koskettaa

Leverage from
the EU
2014–2020

Centre for Economic Development,
Innovation and the Environment
Lappeenranta

LAMK
Lappeenranta
University of Applied Sciences

Halata

Leverage from
the EU
2014–2020

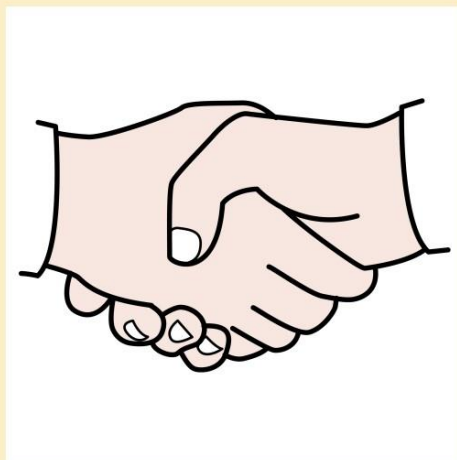
Centre for Economic Development,
Innovation and the Environment
Lappeenranta

LAMK
Lappeenranta
University of Applied Sciences

Kätellä

Leverage from
the EU
2014-2020

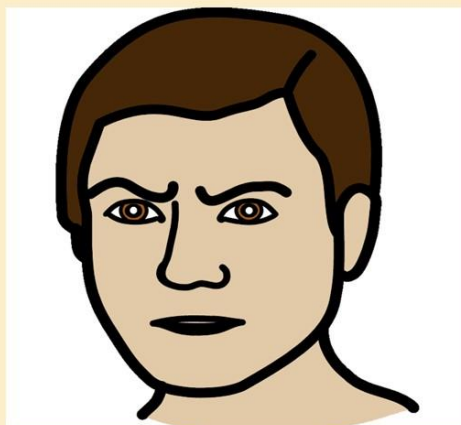

Centre for Economic Development,
Innovation and the Environment
Lappeenranta

LAMK
Lappeenranta
University of Applied Sciences

Vihainen

Leverage from
the EU
2014-2020

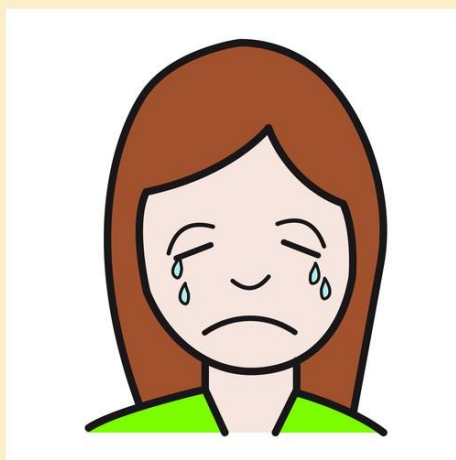

Centre for Economic Development,
Innovation and the Environment
Lappeenranta

LAMK
Lappeenranta
University of Applied Sciences

Itkeä

Leverage from
the EU
2014-2020

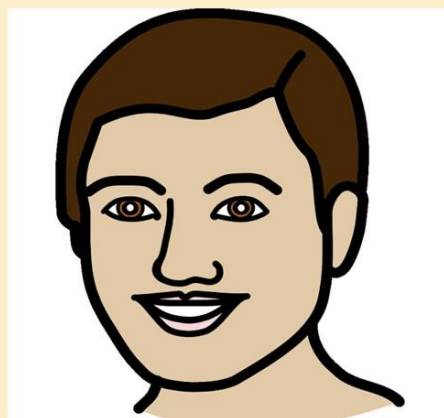
Centre for Economic Development,
Employment and the Environment
FINNTEK

LAMK
Lämsä ammattikorkeakoulu
Lämsä University of Applied Sciences

Nauraa

Leverage from
the EU
2014-2020

Centre for Economic Development,
Employment and the Environment
FINNTEK

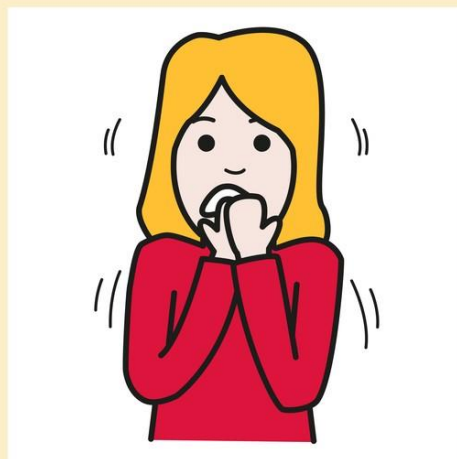
LAMK
Lämsä ammattikorkeakoulu
Lämsä University of Applied Sciences

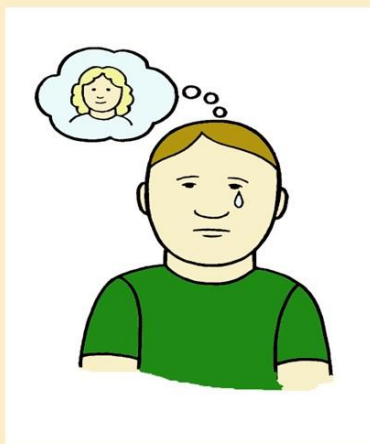
Onnellinen

Peloissaan

Ikävöidä

Väsyynt

Oksettaa

Pyöräyttää

Kylmä

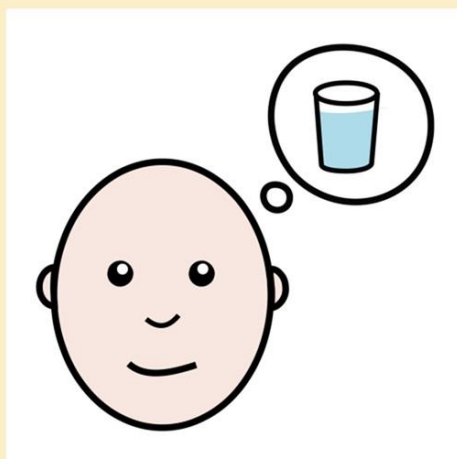
Kuuma

Hiki

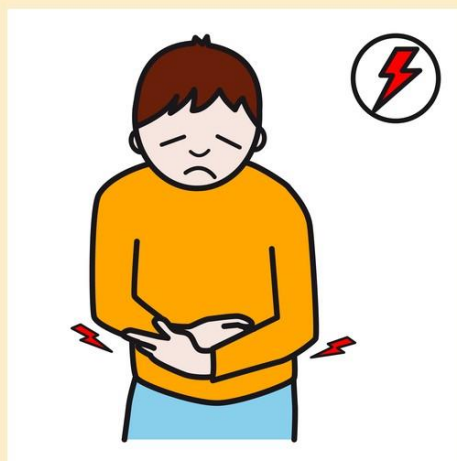
Jano

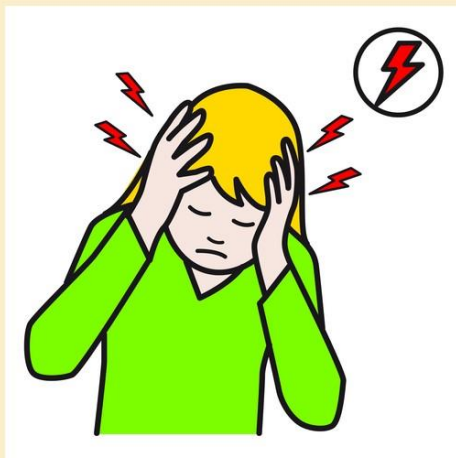
Nälkä

Vatsakipu

Päänkipu

Leverage from
the EU
2014-2020

Centre for Economic Development,
Innovation and the Environment
Lappeenranta

LAMK
Lappeenranta
University of Applied Sciences

Rintakipu

Leverage from
the EU
2014-2020

Centre for Economic Development,
Innovation and the Environment
Lappeenranta

LAMK
Lappeenranta
University of Applied Sciences

Selkäkipu

Leverage from
the EU
2014–2020

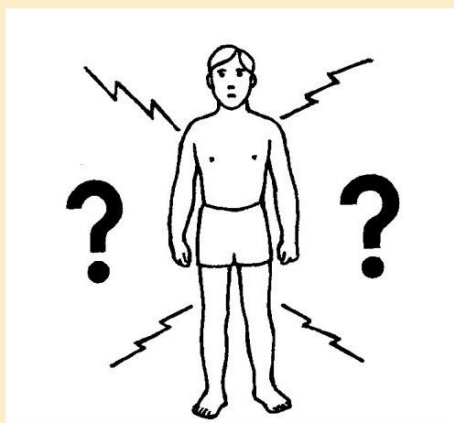
Centre for Economic Development,
Innovation and the Environment
LIFE

LAMK
Lännen ammattikorkeakoulu
Lähti University of Applied Sciences

Kipu

Leverage from
the EU
2014–2020

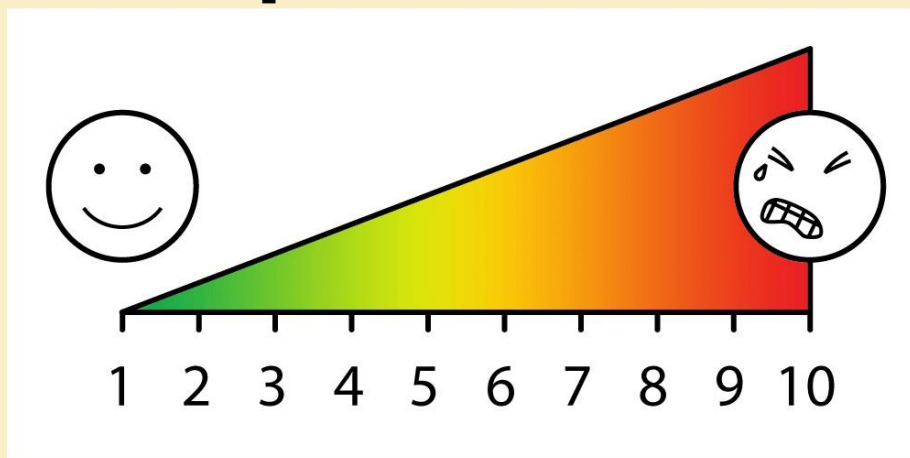
Centre for Economic Development,
Innovation and the Environment
LIFE

LAMK
Lännen ammattikorkeakoulu
Lähti University of Applied Sciences

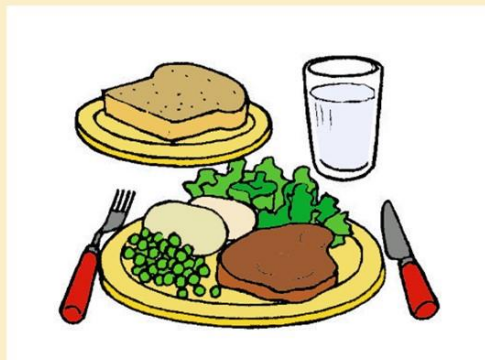
Kipu-mittari

Aamupala

Ruoka-aika

Leverage from
the EU
2014-2020

Centre for Economic Development,
Innovation and the Environment
FINNTEK

LAMK
Lähti ammattikorkeakoulu
Lähti University of Applied Sciences

Päiväkahvi

Leverage from
the EU
2014-2020

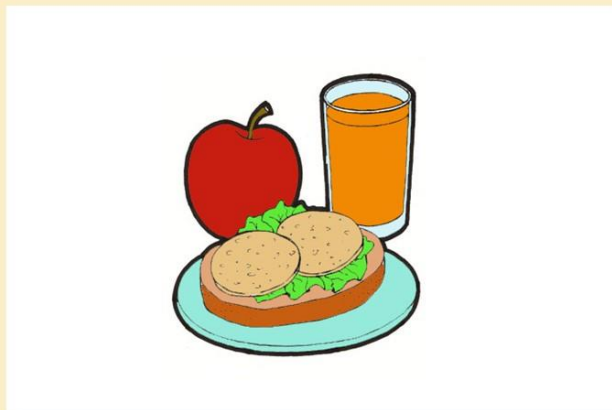
Centre for Economic Development,
Innovation and the Environment
FINNTEK

LAMK
Lähti ammattikorkeakoulu
Lähti University of Applied Sciences

Välipala

Leverage from
the EU
2014-2020

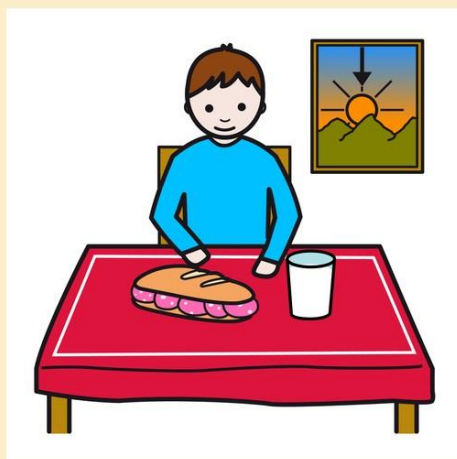
Centre for Economic Development,
Innovation and the Environment
Finland

LAMK
Lähti ammattikorkeakoulu
Lähti University of Applied Sciences

Iltapala

Leverage from
the EU
2014-2020

Centre for Economic Development,
Innovation and the Environment
Finland

LAMK
Lähti ammattikorkeakoulu
Lähti University of Applied Sciences

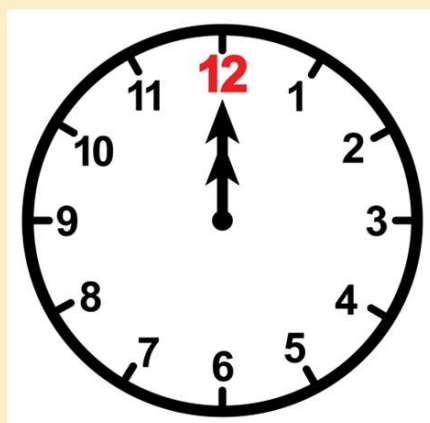

Aamu

Keskipäivä

Ilta

Leverage from
the EU
2014-2020

Centre for Economic Development,
Innovation and the Environment
Lappeenranta

LAMK
Lappeenranta
University of Applied Sciences

Yö

Leverage from
the EU
2014-2020

Centre for Economic Development,
Innovation and the Environment
Lappeenranta

LAMK
Lappeenranta
University of Applied Sciences

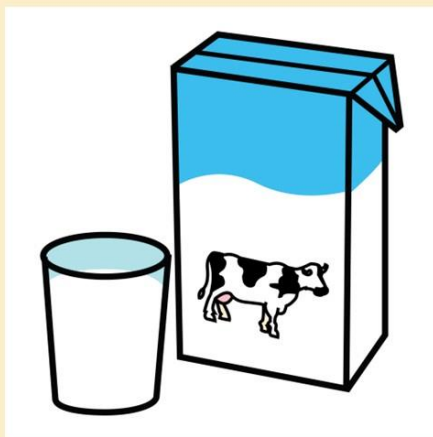
Kahvi tai tee

Vesi

Maito

Leverage from
the EU
2014-2020

Centre for Economic Development,
Innovation and the Environment
Ljubljana

LAMK
Lähti ammattikorkeakoulu
Lähti University of Applied Sciences

Piimä

Leverage from
the EU
2014-2020

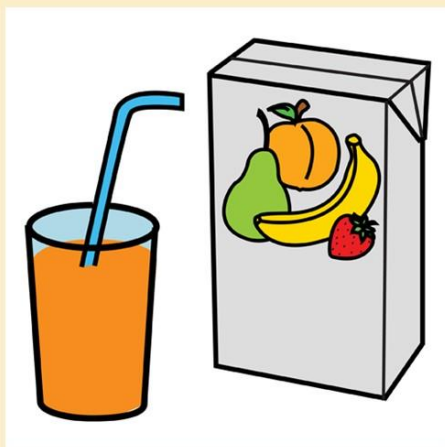
Centre for Economic Development,
Innovation and the Environment
Ljubljana

LAMK
Lähti ammattikorkeakoulu
Lähti University of Applied Sciences

Mehu

Sokeri

Makeutusaine

Leverage from
the EU
2014-2020

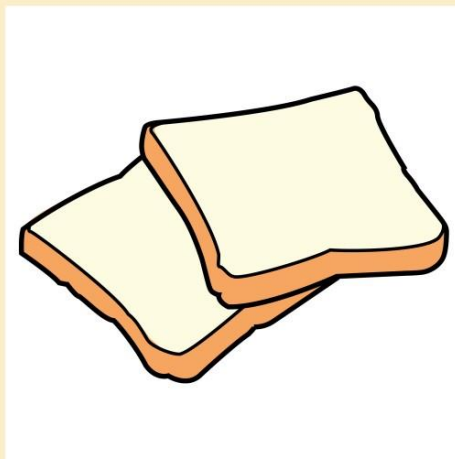
Centre for Economic Development,
Innovation and the Environment

LAMK
Lämben ammattikorkeakoulu
Lähti University of Applied Sciences

Vaalea leipä

Leverage from
the EU
2014-2020

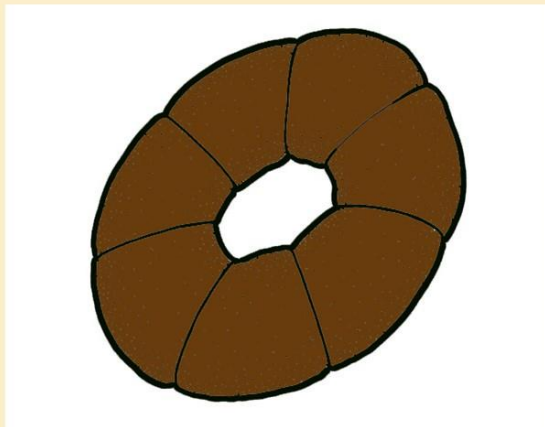
Centre for Economic Development,
Innovation and the Environment

LAMK
Lämben ammattikorkeakoulu
Lähti University of Applied Sciences

Ruisleipä

Leverage from
the EU
2014-2020

Centre for Economic Development,
Innovation and the Environment
Lammi

LAMK
Lännen ammattikorkeakoulu
Lammi University of Applied Sciences

Levite

Leverage from
the EU
2014-2020

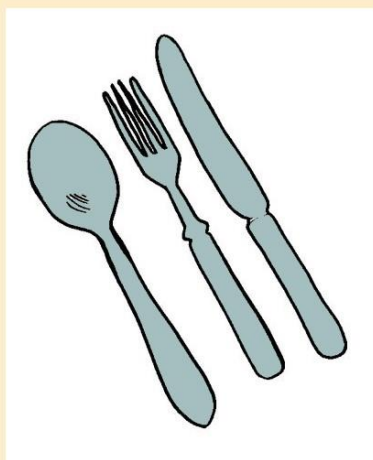
Centre for Economic Development,
Innovation and the Environment
Lammi

LAMK
Lännen ammattikorkeakoulu
Lammi University of Applied Sciences

Aterimet

Leverage from
the EU
2014-2020

Centre for Economic Development,
Innovation and the Environment
CEIIE

Leverage from
the EU
2014-2020

Centre for Economic Development,
Innovation and the Environment
CEIIE

Nokkamuki

Leverage from
the EU
2014-2020

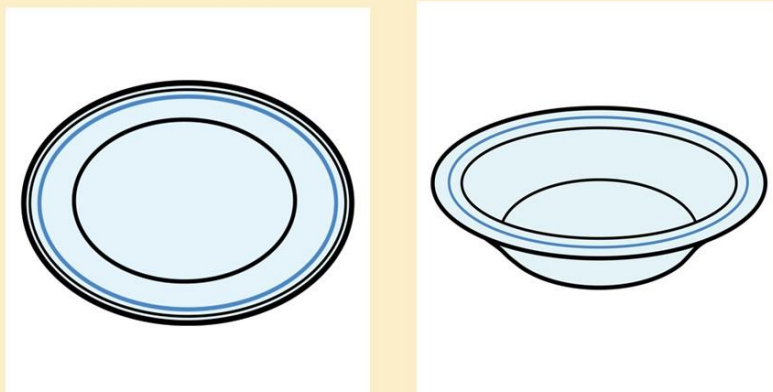

Centre for Economic Development,
Innovation and the Environment
CEIIE

Lautanen

Leverage from
the EU
2014-2020

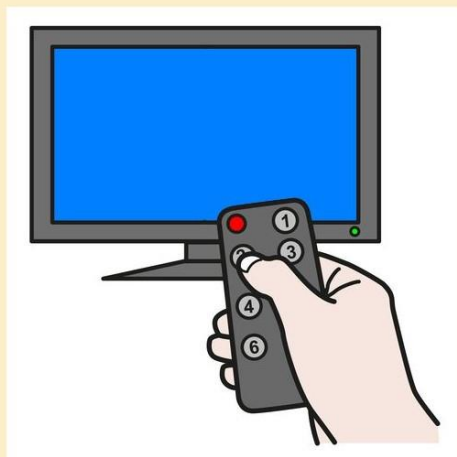
Centre for Economic Development,
Innovation and the Environment

LAMK
Lämben ammattikorkeakoulu
Lähti University of Applied Sciences

Televisio

Leverage from
the EU
2014-2020

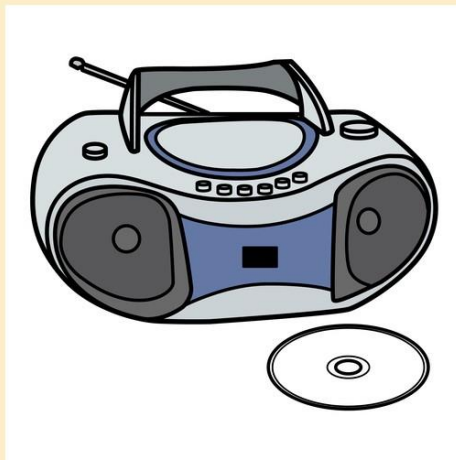
Centre for Economic Development,
Innovation and the Environment

LAMK
Lämben ammattikorkeakoulu
Lähti University of Applied Sciences

Radio

Leverage from
the EU
2014-2020

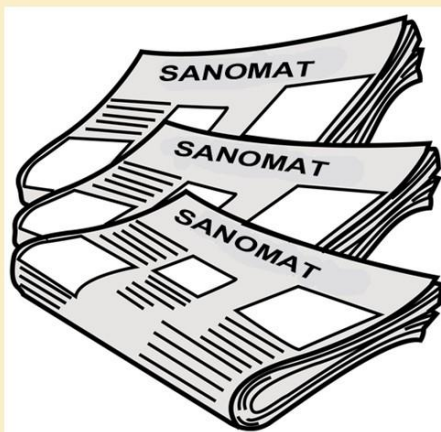
Centre for Economic Development,
Science and the Environment
Finland

LAMK
Lähti University of Applied
Sciences

Sanomalehti

Leverage from
the EU
2014-2020

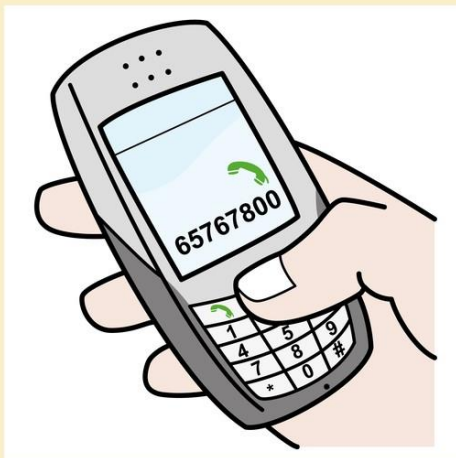
Centre for Economic Development,
Science and the Environment
Finland

LAMK
Lähti University of Applied
Sciences

Puhelin

Leverage from
the EU
2014-2020

Centre for Economic Development,
Innovation and the Environment
CEI

Leverage from
the EU
2014-2020

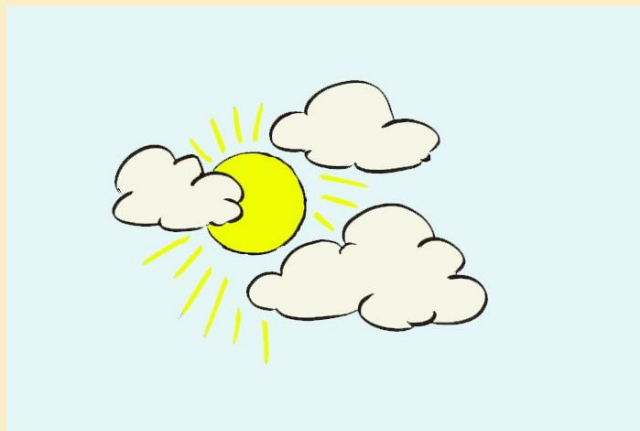
Centre for Economic Development,
Innovation and the Environment
CEI

Kirja

Poutasää

Leverage from
the EU
2014-2020

Centre for Economic Development,
Innovation and the Environment

LAMK
Lännen ammattikorkeakoulu
Lähti University of Applied Sciences

Lumisade

Leverage from
the EU
2014-2020

Centre for Economic Development,
Innovation and the Environment

LAMK
Lännen ammattikorkeakoulu
Lähti University of Applied Sciences

Vesisade

Leverage from
the EU
2014-2020

Centre for Economic Development,
Science and the Environment
Finland

LAMK
Lännen ammattikorkeakoulu
Lähti University of Applied Sciences

Tuulinen sää

Leverage from
the EU
2014-2020

Centre for Economic Development,
Science and the Environment
Finland

LAMK
Lännen ammattikorkeakoulu
Lähti University of Applied Sciences

Ukkonen

Joulu

Juhannus

Leverage from
the EU
2014-2020

Centre for Economic Development,
Innovation and the Environment
FINNISH

LAMK
Lännen ammattikorkeakoulu
Lähti University of Applied Sciences

Uusivuosi

Leverage from
the EU
2014-2020

Centre for Economic Development,
Innovation and the Environment
FINNISH

LAMK
Lännen ammattikorkeakoulu
Lähti University of Applied Sciences

Pääsiäinen

Leverage from
the EU
2014-2020

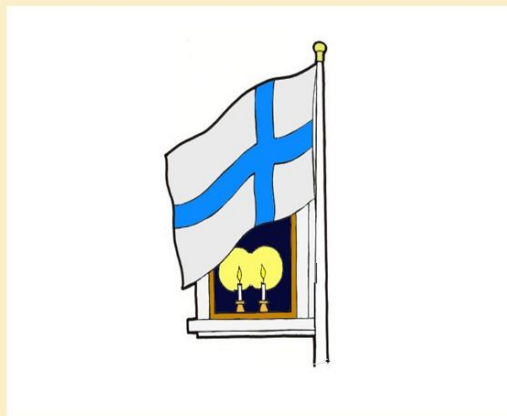
Centre for Economic Development,
Employment and the Environment
FINNTEK

LAMK
Lännen ammattikorkeakoulu
Lammi University of Applied Sciences

Itsenäisyyspäivä

Leverage from
the EU
2014-2020

Centre for Economic Development,
Employment and the Environment
FINNTEK

LAMK
Lännen ammattikorkeakoulu
Lammi University of Applied Sciences

